ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 58	*Ἐν Πειραιεῖ Ἰούλιος* 1889	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

ΙΕΡΟΣΥΛΟΙ ΤΟΥ ΠΥΘΟΙ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

(ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ)

(Συνέχεια προηγ. φυλ.)

ΚΙΡΡΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (595-591)

Ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων μνημονεύονται ὀκτὼ φωκικαὶ πόλεις: ἡ Κυπάρισσος, Πυθὼν (Δελφοί), Κρῖσα, Δαυλίς, Πανοπεύς, Ἀνεμώρεια, Ὑάμπολις καὶ Λίλαια[1]). Ἐξ αὐτῶν δὲ κραταιοτάτη φαίνεται καὶ ἱερὰ ἡ Κρῖσα, «ζαθέη» καλουμένη, διότι ἐξ αὐτῆς ἐκαλεῖτο ἡ μεταξὺ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Κίρφεως καὶ τῆς θαλάσσης πεδιὰς καθάπερ καὶ τὸ παρακείμενον αὐτῇ μέρος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· ταύτῃ δ' ὑπήγετο καὶ τὸ μαντεῖον τῆς Πυθῶνος[2]). Οἱ Κρισαῖοι ἀναντιλέκτως ἔπραττον ὅ,τι ὕστερον, ὡς ῥηθήσεται, οἱ Κιρραῖοι κατὰ τῶν εἰς τὸ μαντεῖον ἀφικνουμένων καὶ πολλὰ δῆλα δὴ εἰσέπραττον. Ἡ δὲ Πυθὼν ἦν μικρά· ἡ δὲ Κίρρα ἦν ἁπλοῦν ἐπίνειον τῶν Κρισαίων, ὥσπερ ἔπειτα τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν μεγάλης γενομένης. Ἀλλὰ τοῦ χρόνου προϊόντος οἱ μὲν Δελφοὶ καὶ ἡ Κίρρα ἐγένοντο μεγάλαι καὶ ἰσχυρότεραι τῆς Κρίσης, ἐκεῖνοι μὲν ἕνεκα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, αὕτη δ' ἕνεκα τοῦ λιμένος. Μεγάλης δὲ γενομένης τῆς Κίρρας ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθη καὶ τὸ παρ' αὐτὴν πεδίον[3]) καὶ ὁ προσκλύζων αὐτῇ κόλπος[1]), καθάπερ πρότερον αὐτὰ ταῦτα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκαλοῦντο ἐκ τῆς Κρίσης. Τοὐντεῦθεν δ' ἀδιαφόρως ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐνηλλάσσοντο τὰ ὀνόματα *Κρισαῖον* καὶ *Κιρραῖον* οὐ μόνον ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ[2]). Ἐγένετο δὲ μεγάλη ἡ Κίρρα, διότι ἐδεσπόζεν ἐντελῶς μὲν τῆς κατὰ γῆν ὁδοῦ, ἥτις ἦγεν ἔνθεν μὲν εἰς Κρῖσαν, Δελφούς, Ἀνεμώρειαν κἀκεῖθεν εἰς Βοιωτίαν καὶ Χαλκίδα, ἔνθεν δὲ εἰς Ἄμφισσαν, Δωρίδα κἀντεῦθεν εἰς Λαμίαν καὶ ἁπάσας τὰς τῆς Θεσσαλίας πόλεις. Ὁ δὲ ἀλλήλοις Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων πόλεμος ὁ κατὰ τὸν ὄγδοον τελευτῶντα καὶ τὸν ἕβδομον ἀρχόμενον αἰῶνα γενόμενος προήγαγεν ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ γῆν διὰ τῆς Κίρρας μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐμπόριον, διότι ὁ μὲν πλοῦς περὶ τὴν Εὔβοιαν ἦν μᾶλλον φευκτὸς διὰ τὸν ἐπίφοβον Καφηρέα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὁ παρὰ τὴν ἐχθρὰν Ἐρέτριαν διάπλους. Ἦν ἄρα ὁ τῆς Κίρρας λιμὴν ἀποθήκη τοῦ κατὰ γῆν ἐμπορίου, καὶ οἱ Κιρραῖοι ἔχοντες τὰ κλεῖθρα αὐτοῦ ἐτελώνουν τοὺς ἐπὶ τὸ ἱερὸν καὶ ἀλλαχόσε ἀφικνουμένους. Ἐν *μέρει* δὲ μετὰ τὴν Κόρινθον ἐδέσποζον οἱ Κιρραῖοι καὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἰταλίας εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν

1) Ἰλ. Β', 520.

2) Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ 269—290.

3) « ...Τὸ Κιρραῖον ὠνομασμένον πεδίον καὶ λιμήν...» (Αἰσχ. κατὰ Κτησ. 107 (498). » . . . τὸ Κιρραῖον πεδίον...» (Αὐτόθι 118(510) καὶ ἐν 123 (515). Πρβλ. Ἀποκρ. ἐν λ. Κιρραῖον πεδίον. Σουΐδας ἐν λ.— «Cirraeum Campum» (Just. 24, 1, 4)

1) Ἑκατ. παρὰ Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Χαονία καὶ ἐν λ. κόλποι.

2) «...διά τε τοῦ Κ ρ ι σ α ί ο υ κ ό λ π ο υ τῇ Κίρρᾳ προσορμισθεὶς» (Ἡλιοδ. Β', 26) καὶ: «...εἰς τὸν Κρισαῖον κόλπον εἰσχεόμενον. . .» (Αὐτόθι, Ε'. 17). Πρβλ. «Κ ι ρ ρ α ῖ ο ι μὲν δὴ κ ό λ π ο ι ...» (Αὐτόθι Ε'. 1). Ἐλέγετο καὶ Κρισαία θάλασσα: «Κρισαία θάλασσα καὶ Κρισαῖος κόλπος» (Σουΐδ. ἐν λ.).

καὶ τἀνάπαλιν, διότι ἀγαπητὸν ἦν τοῖς ἔκ τε τῆς Ἀσίας καὶ Ἰταλίας ἐμπόροις νάφωσι μὲν τὸν περὶ τὴν Μαλέαν ἐπικίνδυνον πλοῦν[1]), προτιμῶσι δὲ τὸν διὰ τοῦ Κιρραίου καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου. Οὕτω δὲ πλούσιοι, ὑβρισταί τε καὶ παρανομώτατοι γενόμενοι, ἐμισοῦντο ὑπὸ παντων, ὑπεβλέποντο δὲ μαλιστα ὑπὸ τῶν ἄλλοτε τὸν λιμένα τῆς Κίρρας κατεχόντων Κρισαίων ἀναμιμνησκομένων οἷων τοῦ λιμένος ἀγαθῶν ἐστεροῦντο αὐτοί δή, ὧν ποτε οἱ αὐτῶν πρόγονοι ἀπέλαυον, καὶ ἀφορμὴ ἀπῃτεῖτο ἵνα τὸ κατ' αὐτῶν μῖσος ἐκδηλωθῇ· καὶ τοιαύτην ἔδοσαν αὐτοὶ οἱ Κιρραῖοι ἁρπάσαντες τὴν Πελάγοντος τοῦ Φωκέως θυγατέρα Μεγιστὼ καὶ τὰς Ἀργείων θυγατέρας ἀναχωρούσας οἴκαδε ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν[2]). Τῶν ἀδικημάτων δὲ τούτων τῶν Κιρραίων μετέσχον, ὡς γέγραπται, καὶ οἱ Κραγαλίδαι λαὸς καὶ οὗτοι παρανομώματος καὶ ἀσεβέστατος οἰκῶν τὸ παρὰ τὴν Κίρραν[3]) Κραυγάλλιον ἢ ὀρθότερον Κραγαλιον. Ἀγανακτήσαντες δ' ἐπὶ τοῖς γενομένοις Φωκεῖς, Ἀθηναῖοι ἄλλοι τε τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Ἀμφικτύονες μαντείαν ἐμαντεύσαντο παρὰ τῷ θεῷ ὁποίαν τιμωρίαν νὰ ἐπιβάλωσι τοῖς τε Κιρραίοις καὶ τοῖς συμμάχοις αὐτῶν Κραγαλίδαις. Ἡ δὲ Πυθία χρησμολογεῖ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν ἀσεβῶν «πάντ' ἤματα καὶ πόσας νύκτας», τὴν χώραν αὐτῶν ἐκπορθήσαντες ἀναθῶσιν Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ καὶ Ἀρτέμιδι καὶ Λητοῖ καὶ Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ καὶ μὴ ἐπιτρέψωσι μήτε τοῖς Κιρραίοις καὶ Κραγαλίδαις μήτε ἄλλῳ τινὶ νὰ ἐργασθῶσιν αὐτήν. Λαβόντες δὲ τὸν χρησμὸν οἱ Ἀμφικτύονες ἐψηφίσαντο τὸν πόλεμον κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀθηναίου Σόλωνος. Ἐξελέξαντο δὲ στρατηγοὺς Κλεισθένη τῶν Σικυωνίων τύραννον, Ἀλκμέωνα τὸν Ἀθηναῖον καὶ Εὐρύλοχον τὸν Θεσσαλόν· σύμβουλον δὲ Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον. Χρηστηριαζομένοις δὲ τούτοις περὶ ἁλώσεως τῆς Κίρρας καὶ περὶ νίκης ἡ Πυθία ἀνεῖλεν:

«Οὐ πρὶν τῆς δε πόλης ἐρείψετε πύργον ἑλόντες,
πρὶν κεν ἐμῷ τεμένει 4) κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
κῦμα ποτικλύζῃ κελαδοῦν ἱερῇσιν ἐπ' ἀκταῖς» 5.)

1) Στράβ. Η', 20 (378).

2) Ἀθην. Γ', 560.

3) Ἀπαντῶσιν αἱ γραφαί: «Ἀκραγαλλίδαι, Κραγαλ(λ)ίδαι, Κρακαλίδαι, Κραυαλλίδαι, Κραυγαλ(λ)ίδαι (δρ. Αἰσχιν. κατὰ Κτησ. 107 (498) Δίδυμον καὶ Ξεναγόραν παρ' Ἁρποκρ. ἐν λ. Κραυαλλίδαι. Φώτ. 177,14. Σουΐδ. ἐν λ. Κραυαλλίδαι καὶ Ἀκραγαλεῖς καὶ Ἡσύχ. ἐν λ. Κρακαλίδαι,) ἐξ ὧν ὀρθοτέρα φαίνεταί μοι Κραγαλίδαι, διότι ὁ Κραγαλεὺς λέγεται υἱὸς τοῦ Δρύοπος, ὅστις ὡς ἥρως ἐτιμᾶτο ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἱερὸν αὐτῷ ἦν καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον (Παυσ. Δ', 6) Οἱ δὲ Δρύοπες πάντοτ' ἐπεβούλευον τῷ ἱερῷ τῶν Δελφῶν καὶ ὁ βασιλεύς αὐτῶν Λαογόρας, ὡς εἴρηται, κατέλαβεν αὐτό. Ἀπόγονοι ἄρα οἱ Κραγαλίδαι ὄντες τῶν Δρυόπων ἐπεβούλευον καὶ αὐτοὶ τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῷ, καθάπερ καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ἐγγὺς κατοικοῦντες χωρίον, ὅπερ ἀπαντᾷ γραφόμενον Κραυγάλιον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Κραγαλέα πάντως γραπτέον Κραγάλιον.

4) Διοδ. Σικελ. IX, 16, ἐν ἐκδ. L. Dindorfii, 1867. Παρὰ δὲ τῷ Παυσ. X, 37, 4 ἐν ἐκδ. J. Fr. Facii 1794: «καὶ ἐμῷ τεμένει» παρὰ δὲ τῷ Αἰσχύνῃ κατὰ Κτησιφ 112 (503): «πρίν γε θεοῦ τεμένει» ἐν δὲ τισιν ἀπογράφοις «τεμένη».

5) Παρ' Αἰσχίνῃ ἔνθ. ἀνωτ. «ἱεραῖσιν ἐπ' ἀκταῖς»· παρὰ δὲ τῷ Παυ-

Ἀλλά, καί περ ἰσχυρῶς πολιορκουμένη, ἡ Κίρρα ἀνθίστατο, διότι ῥᾳδίως ἐπορίζετο τὰ ἐπιτήδεια κατὰ θάλασσαν καὶ διὰ τοῦτο ἡ πολιορκία ἐγένετο μακρά, μέχρις οὗ Κλεισθένης ὁ Σικυώνιος ναυτικὸν ἰδίᾳ παρασκευάσας ἐκώλυε τὴν σιτοπομπίαν[1]). Ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Κιρραῖοι ἐγκεκλεισμένοι ἐν τῷ τῆς ἑαυτῶν πόλεως τείχει ἐνεκαρτέρουν, ἔχοντες, ὡς φαίνεται, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῶν ἐναποθήκαις ἀποκειμένων ἐπιτηδείων. Ἐπὶ τέλους δὲ ἑάλω ἡ Κίρρα Σόλωνος τοῦ Ἀθηναίου σοφισαμένου τάδε: Διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ ὄρους Κίρφεως νάπης διαρρεῖ ὁ Πλειστὸς ποταμὸς[2])· τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ῥέον εἰς τὴν πόλιν Κίρραν παροχετεύσας ὁ Σόλων ἀπέτρεψεν ἀλλαχόσε. Καὶ ἐπί τινα μὲν χρόνον ἀντεῖχον οἱ Κιρραῖοι πίνοντες φρεατιαῖον καὶ ὑέτιον τῶν δεξαμενῶν. Ἐξαντληθέντος δὲ καὶ τούτου, ἐσπάνιζον οἱ Κιρραῖοι ποσίμου ὕδατος· τότε ὁ Σόλων ἀπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν πόλιν τὸ τοῦ Πλειστοῦ ὕδωρ ἐμβαλὼν εἰς αὐτὸ ἢ μέγα ποσὸν ῥιζῶν ἐλλεβόρου τοῦ ἀστείου λεγομένου ἢ μέλανος[3]) ἢ παροχετεύσας καὶ τὰς ἁλμυράς, περὶ ὧν εἴρηται, πηγάς. Τοῦ μεμιασμένου δὲ τούτου ὕδατος ἅδην ἐμφορηθέντες οἱ Κιρραῖοι κατέλιπον τὰς φυλακὰς τοῦ τείχους παθόντες ἐξ ἀπαύστου διαρροίας[4]). Καὶ οὕτως ἁλοῦσαν τὴν Κίρραν οἱ Ἀμφικτύονες κατέσκαψαν ἅρδην, τὸν δὲ λιμένα ἔχωσαν, τὴν δὲ χώραν τὴν Κιρραίαν[5]) δῆλα δή, οὐ μόνον τὸ Κιρραῖον πεδίον, ἀλλὰ καὶ ἅπασαν τὴν ὀρεινὴν τὴν παρὰ τὸ πεδίον καθιέρωσαν κατὰ τὴν μαντείαν τῷ ἐν Δελφοῖς θεῷ· καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ μάντευμα, καθ' ὃ τὸ κῦμα τῆς κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης ἤτοι τῆς θαλάσσης ἔμελλε νὰ προσκλύζῃ τῇ ἱερᾷ τοῦ Ἀπόλλωνος χώρᾳ[6]). Ἐπὶ δὲ τούτοις ὅρκον ὤμοσαν ἰσχυρὸν μήτ' αὐτοὶ τὴν ἱερὰν γῆν νὰ ἐργαζωνται μήτε ἄλλῳ ἐπιτρέψωσιν, ἀλλὰ βοηθήσωσι τῷ θεῷ τε καὶ γῇ τῇ ἱερᾷ καὶ χειρὶ

σανίᾳ: «ἐπὶ οἴνοπα πόντον». Ὁ δὲ νοῦς τῆς μαντείας: Οὐ πρὶν κυριευθήσεται ἡ Κίρρα, πρὶν ἂν ἡ ἱερὰ γῆ τοῦ μαντείου καθηῇ μέχρι τῆς θαλάσσης, πρὶν ἢ δῆλα δὴ ἑνωθῇ ἡ χώρα τῶν Κιρραίων τῇ τοῦ ἱεροῦ ἀνατεθεῖσα τῷ Ἀπόλλωνι. Διότι τοῦ Κιρραίου ἢ Κρισαίου πεδίου τὰ μὲν μεσόγεια ἦσαν τοῦ τε μαντείου καὶ τῶν Κρισαίων, τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τῶν Κιρραίων.

1) Σχολ. Πινδ εἰς Θ'. Νεμ. 2, ἐν ἐκδ. Γοικχ τ. 6', 492.

2) «..... ἡ Κίρφις ..... νάπην ἀπολιπὸν μεταξύ, δι' ἧς ὁ Πλεῖστος διαρρεῖ ποταμός» (Στράβ. Θ', 418).— «Ἀντίκειται ..... τῷ ὄρει τοῦ Παρνασσοῦ τὸ Κιρραῖον πεδίον καὶ ὄρος, ὃ Κίρφιν καλοῦσιν, ἐν ᾧ μέσος ὁ Πλεῖστος ὀνομαζόμενος φέρεται ποταμός»· Ὑπόθ. Πυθίων ἐν ἐκδ. Βοικχ. τ. 6', σελ. 298, 299) Προτιμῶ τὸν τονισμὸν «Πλειστὸς» κατὰ τὴν γνωστὴν ἀναλογίαν.

3) Ὁ μέλας ἐλλέβορος φύεται ἐπὶ τῶν ὑπὲρ τὴν Ἀντίκυραν ὀρέων: «τὸ δὲ φάρμακον τὸ εἰς τὴν κάθαρσιν ἡ τοῦ ἐλλεβόρου ῥίζα ἐστίν» (Παυσ. Ν, 26, 4). Ὅρα Διοσκορίδ. IV, 150, 151.

4) Παυσ. X, 37, 1. 5.

5) Δημ. περὶ Στεφ. 149, 152. Αἰσχ. ἐνθ. ἀνωτ. Παυσ. αὐτόθι. Πολυαιν. Γ'. 5

6) Κατὰ τὸν Πολύαινον (Γ'. 5) ὁ Κλεισθένης μαθὼν τὸ μάντευμα καθιέρωσε τῷ θεῷ τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν τὴν Κιρραίαν, ἵνα πᾶσα ἱερὰ γενομένη κατὰ τὸν χρησμὸν ψαύσῃ τῆς θαλάσσης. Τοῦτο δὲ πράξας εἷλε τὴν πόλιν καὶ ἀνέθηκε τὴν χώραν τῷ θεῷ.

καὶ ποδὶ καὶ παντὶ δυνάμει. Καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τούτων ἐποίησαν καὶ παράκλησιν πρὸς τοὺς θεοὺς κατὰ τῶν παραβατῶν τοῦ ὅρκου καὶ ἰσχυρὰν κατάραν, ἐν ᾗ γέγραπται: «Εἴ τις τάδε παραβαίνοι ἢ πόλις ἢ ἰδιώτης ἢ ἔθνος, ἐναγὴς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς καὶ Ἀθηνᾶς Προνοίας . . . . καὶ μήποτε ὁσίως θύσαιεν τῷ Ἀπόλλωνι μηδὲ τῇ Ἀρτέμιδι μηδὲ τῇ Λητοῖ μηδ' Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ μηδὲ δέξαιντο αὐτῶν τὰ ἱερά[1]). Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κίρρας οἱ μὲν τῶν κατοίκων ἐξηνδραποδίσθησαν, οἱ δὲ κατέφυγον ἐπὶ τὴν Κίρριν. Ἐκ δὲ τῶν λαφύρων τῆς Κίρρας ὁ Κλεισθένης ἔκτισε τὴν φερώνυμον «Κλεισθένειον στοὰν» ἐν Σικυῶνι[2]), ἐξ οὗ δῆλον ὅτι κυρίως ὁ Κλεισθένης εἶλε τὴν Κίρραν συμπολεμήσας τοῖς Ἀμφικτύοσι, τὰ μαλιστα δὲ εἰς τὸν ὄλεθρον τῆς Κίρρας συμπραξάντων καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς Κρισαίων[3]).

ΚΡΙΣΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (591-586)

Οἱ Κρισαῖοι, καταστραφείσης τῆς Κίρρας, κατέλαβον, ὡς εἰκός, αὐτοὶ τὴν θέσιν τῶν Κιρραίων· ἐμνήσθησαν ὅτι ἦν καιρός, ὅτε οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἦσαν κύριοι τοῦ λιμένος τῆς Κίρρας, ἐξ οὗ μεγάλοι ἐκεῖνοι καὶ κραταιοὶ ἐγένοντο. Καὶ δὴ καὶ καταλαβόντες αὐτὸν πικρῶς ἐτελώνουν τοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν ἀφικνουμένους καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ Σικελίας καὶ Ἰταλίας ἐμπορευομένους πλουσίους ἀποίκους Ἕλληνας[4]) καὶ ἀπεσύλων τοὺς ξένους[5]) καὶ παρὰ τὰ προσταγματα τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὴν ἀρὰν καὶ τὴν παράκλησιν ἐκαλλιέργουν τὴν ἀρτίως καθιερωθεῖσαν τῷ ἱερῷ Κιρραίαν χώραν καὶ ἰδίᾳ τὸ Κιρραῖον ἢ Κρισαῖον πεδίον, πρὸς ὃ συνορεῦον[6]) τῇ ἑαυτῶν γῇ ἐπωφθαλμίων παντοτε, τοὺς Δελφοὺς ἐκακοποίουν, τοὺς γείτονας ἐλῃστευον, τοὺς θεωροὺς ἐσύλουν, γυναῖκας ἀπῆγον καὶ ὕβριζον. Διὰ ταῦτα δὴ πάντα οἱ πρὸ σμικροῦ φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τῶν

1) Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. ἔνθα ἀνωτ. 110 (502).

2) «..... καὶ στοὰ καλουμένη Κλεισθένειος ἀπὸ τοῦ οἰκοδομήσαντος· ᾠκοδόμησε δὲ ἀπὸ λαφύρων ὁ Κλεισθένης αὐτήν, τὸν πρὸς Κίρραν πόλεμον συμπολεμήσας Ἀμφικτύοσι» (Παυσ. Π, 9, 6). Πρβλ. C. I. G. I, 150, p. 2, 650 a—b.— .. «ἐν τῷ πολέμῳ τῶν Κρισσαίων [=Κιρραίων] κατὰ θάλασσαν ῥᾳδίως τὰ ἐπιτήδεια ποριζομένων καὶ διὰ τοῦτο μακρᾶς γενομένης τῆς πολιορκίας, Κλεισθένην τὸν Σικυώνιον ναυτικὸν ἰδίᾳ παρασκευάσαντα, κωλῦσαι τὴν σιτοπομπίαν αὐτῶν, καὶ διὰ ταύτην τὴν εὐεργεσίαν τὸ τρίτον τῶν λαφύρων ἔδοσαν τῷ Κλεισθένει καὶ Σικυωνίαν, ἀφ' οὗ καὶ Σικυώνιοι τὰ Πύθια πρῶτον παρ' ἑαυτοῖς ἔθεσαν» (Σχολ. εἰς Πινδ. Νεμ. Θ', 2, ἔνθ ἀνωτ.).

3) ἡ μὲν [Κίρρα κατεσπάσθη] πρότερον ὑπὸ Κρισσαίων· Στρ. Θ', 418).

4) «..... Εὐτυχήσαντες γὰρ οἱ Κρισαῖοι διὰ τὰ ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας τέλη, πικρῶς ἐτελώνουν» κτλ. (Στράβ. Θ, 419).

5) «..... καὶ πολλὰ τῶν Κρισαίων ἐργαζομένων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀποσυλούντων τοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον βαδίζοντας» (Ὑπόθεσ. εἰς Πινδ. Πύθια ἔκδ. Βοικχ. τ. 6'. σελ. 297). Πρβλ. Στεφ. ἐν λ. Κῶς.

6) «Πρόκειται δὲ τῆς Κίρρας τὸ Κρισαῖον πεδίον εὔδαιμον» (Στράβ. Θ', 3 (418).

Κιρραίων Κρισαῖοι ἐγένοντο ἤδη τοῖς τε Ἀμφικτύοσι καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἠδικημένοις ἐχθροὶ καὶ τὴν ὀργὴν πάντων αὐτῶν ἐπεσπάσαντο, καθαπερ καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις οἱ τέως φίλοι ἐγένοντο διὰ τὸ μαντεῖον ἐχθροὶ καὶ τἀνάπαλιν· φέρ' εἰπεῖν, οἱ Φωκεῖς μετὰ τῶν Δελφῶν ἐπολέμησαν κατὰ Λοκρῶν Ἀμφισσέων, Λοκροὶ τέως ἐχθροὶ τῶν Δελφῶν μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Φωκέων, οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τῶν Δελφῶν κατὰ τῶν Φωκέων, οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Φωκέων κατὰ τῶν Δελφῶν καὶ εἶτα οἱ Σπαρτιᾶται καὶ Ἀθηναῖοι μετὰ Φωκέων κατὰ τῶν Δελφῶν. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν Ψευδοθεσσαλὸν[1]) ὁ κατὰ Κρισαίων πόλεμος οὕτω: Κηρύξαντες τοῖς Κρισαίοις πόλεμον ἐπολέμουν αὐτοῖς οἱ Ἀμφικτύονες στράτευμα εἰς τὴν Κρισαίων γῆν ἐμβαλόντες καὶ ἐν μαχῇ νικήσαντες αὐτούς ἐδῄουν αὐτὴν καὶ τὴν πόλιν ἐπόρθουν· Οὕτω δὲ οἱ τέως εὐσεβῶς φερόμενοι Κρισαῖοι πολλὰ καὶ ἀνόσια πραξαντες οὐκ ἐλάσσω ἔπαθον· μακαριστοὶ δὲ ἦσαν οἱ ἐν ταῖς μάχαις τελευτήσαντες, δεύτεροι δὲ οἱ δορυάλωτοι γενόμενοι, οἵτινες εἰς ἑτέραν χώραν καὶ πόλεις ἐπεραιώθησαν, ὡς μὴ τὰ αὐτῶν κακὰ ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖς. Οἱ δὲ αὐτοῦ μείναντες τῶν αἰχμαλώτων ἀτυχέστατοι ἦσαν ὅσοι ᾠκίζοντό τε ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ἐθεώρουν τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις πυρὶ παραδιδομενα. Ἔτι δὲ τούτων δεινότερα ἔπασχον οἱ ἐν τοῖς τείχεσι κεκλεισμένοι, οἵτινες ἢ ἔβλεπον τὰ εἰρημένα κακὰ ἢ ἐμάνθανον πολλῷ πλείω τῶν ἀληθῶν ἀκούοντες. Οὕσης δὲ τῆς Κρίσης πόλεως μεγίστης, οἱ Κρισαῖοι τὰ τείχη ῥᾳδίως ἐπεσκευαζοντο καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων διαφεύγοντας ἐδέχοντο, τἄχρηστα ἐκβάλλοντες καὶ τἀναγκαῖα εἰσκομίζοντες, καὶ διενοοῦντο νὰ ὑπομείνωσιν ἐλπίσαντες ὅτι ἡ πόλις οὐδέποτ' ἔμελλε νὰ κυριευθῇ μήτ' ἐξ ἐφόδου μήτε διὰ πολιορκίας. Οἱ δὲ Ἀμφικτύονες ἀπέκλεισαν τὴν πόλιν φρούριον κατασκευασαντες καὶ ἐπολιόρκουν ἀφέντες τὸ ἄλλο στράτευμα κατὰ πόλεις. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ λοιμοῦ εἰς τὸ πολιορκοῦν τὴν Κρῖσαν στρατόπεδον ἐμπεσόντος καὶ τῶν στρατιωτῶν νοσούντων, τινῶν δὲ καὶ ἀποθνησκόντων, ἄλλων δ' ἐκλιπόντων τὸ φρούριον διὰ τὴν λοιμώδη νόσον, οἱ Ἀμφικτύονες ἐταράσσοντο καὶ ἄλλοι ἄλλα ἐβουλεύοντο. Τέλος δὲ ἀγανακτοῦντες καὶ ἀπογνωσιμαχήσαντες ἠρώτησαν τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν τί τὸ πρακτέον. Ὁ δ' ἐπέταξεν αὐτοῖς νὰ πολεμῶσι κατὰ κράτος καὶ ὑπισχνεῖτο ὅτι κατισχύσουσιν, ἐὰν εἰς Κῶ ἐλθόντες ἐλάφου παῖδα εἰς ἐπικουρίαν λάβωσι καὶ ἐν σπουδῇ μετὰ χρυσοῦ ἐπανέλθωσιν, ἵνα μὴ πρότερον οἱ Κρισαῖοι ἐν τῷ ἀδύτῳ συλήσωσι τὸν τρίποδα· εἰ δὲ μὴ τὴν Κρῖσαν οὐδέποτε κυριεύσουσιν. Οἱ δ' Ἀμφικτύονες ἀκούσαντες ταῦτα καὶ ἐλθόντες εἰς Κῶ, τὰ μαντευθέντα ἀνεκοίνουν. Ἀπορούντων δὲ τῶν Κῴων καὶ ἀγνοούντων τὸν νοῦν τοῦ μαντεύματος, ἀνέστη ἀνὴρ τὸ μὲν γένος Ἀσκληπιάδης, πρόγονος δὲ τοῦ Ἱπποκράτους, ἰατρὸς δὲ τῶν τότε Ἑλλήνων κρατιστος ὁμολογούμενος· ὠνομαζόμενος δὲ Νέβρος. Οὗτος δ' εἶπεν αὐ-

1) Πρεσβευτικὸς Θεσσαλοῦ Ἱπποκρ. υἱοῦ ἐν Ἱπποκρ. τ. γ', σελ. 614, 615 ἔκδ. Ἑρμερινσίου.

τοῖς, ὅτι τὸ ἀπομάντευμα ἀνεφέρετο εἰς ἑαυτόν, εἰ ὁ θεός, εἶπεν οὗτος, οὕτω παρήνεσεν ἵνα οἱ Ἀμφικτύονες ἐλθόντες εἰς Κῶ παῖδα ἐλάφου λάβωσιν· ἡ μὲν Κῶς ἰδού, εἶπεν ὁ Νέβρος, τὰ δὲ τῶν ἐλάφων ἔκγονα νεβροὶ καλοῦνται. Νέβρος δὲ ὀνομάζεται αὐτὸς οὗτος. Ἐπικουρία δὲ τίς ἄλλη προτέρα ἰατροῦ εἰς νοσοῦν στρατόπεδον; Ἀπίθανον δέ, εἶπεν ὁ Νέβρος, ὅτι ὁ θεὸς διέταξεν ἵνα οἱ Ἀμφικτύονες οἱ τοσοῦτον πλοῦτον τοῦ ἱεροῦ φυλάττοντες ἔλθωσι καὶ ζητήσωσιν ἐν Κῷ νόμισμα χρυσοῦν. Ἀλλὰ τὸ μάντευμα ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν Νέβρον, οὗ ὁ νεώτατος τῶν υἱῶν ἐκαλεῖτο Χρύσος. Ὁ Νέβρος λοιπὸν ἐπιβὰς μετὰ τοῦ υἱοῦ Χρύσου πεντηκοντόρου ἰδίαις δαπάναις πληρωθείσης καὶ θεὶς ἐν αὐτῇ ὅ,τι εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰ πολεμικὰ χρήσιμον ἀπέπλευσε συμπαραλαβὼν καὶ Καλυδώνιόν τινα ἄνδρα παρ' ἑαυτῷ τρεφόμενον. Ἅμα δ' ἀφίκοντο εἰς Κρῖσαν, ὅπου τὸ νοσοῦν στρατόπεδον διέτριβεν, οἱ μὲν θάνατοι τῶν στρατιωτῶν ἔληξαν· συγχρόνως δὲ θείᾳ τύχῃ ἀνακαλυφθέντος τοῦ σωλῆνος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ εἰς τὴν Κρῖσαν ἦγετο, κρουσθέντος διὰ τῆς ὁπλῆς τοῦ ἵππου τοῦ στρατηγοῦ Εὐρυλόχου, ὁ Νέβρος διὰ φαρμάκων ἐδηλητηρίασε τὸ ὕδωρ. Τοῦ δηλητηριώδους δ' ὕδατος ἐμφορηθέντες οἱ Κρισαῖοι ἔπαθον τὰς κοιλίας καὶ κατεβλήθησαν καὶ τὴν πόλιν ἀμέσως καὶ ἀτάκτως ἐφρούρουν. Οἱ δὲ πολιορκηταὶ ἐπαρθέντες τὰ φρονήματα, ἅτε ἰδόντες φανερὰν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπικουρίαν, ἐρρωμενέστατα προσβολὰς ἐποιοῦντο κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἆθλα προέθεντο τοῖς πρώτοις μέλλουσι νἀναβῶσι τὸ τεῖχος. Ἐντεῦθεν ὁ ἀγὼν περὶ τὴν πόλιν ἦν καρτερώτατος. Πρῶτος δ' ἀνέβη τὸ τεῖχος Χρύσος ὁ υἱὸς τοῦ Νέβρου καὶ κατέλαβε τὸ πύργον, συνείπετο δ' αὐτῷ κατὰ πόδας ὁ ἀνὴρ ὁ Καλυδώνιος καὶ μετ' αὐτοὺς ἐγένετο ἔφοδος τῶν πολιορκούντων κατὰ κράτος. Καὶ ὁ μὲν Χρύσος δόρατι πληγεὶς ὑπὸ Μερμοδέου ἀδελφοῦ τοῦ μνημονευθέντος ἱερσύλου Λύκου τοῦ Κρισαίου ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ πύργου. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ Κῖσα ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων [1]), στρατηγοῦντος τοῦ Θεσσαλοῦ Εὐρυλόχου ὡς καὶ ὁ Εὐφορίων λέγει:

«Ὀπλοτέρου τ' Ἀχιλῆος ἀκούομεν Εὐρυλόχοιο,
Δελφίδες ᾧ ὕπο καλὸν Ἰήϊον ἀντεβόησαν
Κῖσαν πορθήσαντι, Λυκωρέος οἰκία Φοίβου» [2]).

Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἐπολιορκεῖτο ἡ Κῖσα, ἐπολεμοῦντο, ὡς εἴρηται, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς παρακειμένης Κίρφεως Κιρραῖοι ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Ἱππίου· σύναμα δὲ ἥ τε Κῖσα ἐξεπολιορκήθη κἀκεῖνοι ἐνικήθησαν τῷ ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κίρρας.

Οὕτω δ' ἔληξαν οἱ *δύο πόλεμοι* ὅτε *Κιρραῖος* καὶ ὁ *Κρισαῖος*, οἵτινες πλημμελῶς παρ' ἅπασι νομίζονται ὡς εἷς καλούμενος ὁ *πρῶτος ἱερὸς πόλεμος*, διὰ τῆς καταστροφῆς δύο μεγάλων πόλεων Κίρρας καὶ Κρίσης καὶ δύο πολιχνῶν τῆς Κίρφεως καὶ τοῦ Κραγαλίου.

Οἱ δὲ νικηταὶ Ἀμφικτύονες τῷ μὲν Ἀπόλλωνι ἀνέθεσαν ναὸν καὶ ἀγῶνα ἔθηκαν γυμνικὸν καὶ ἱππικόν, πρότερον μὴ τιθέντες, καὶ τὴν Κρισαίαν χώραν, καθάπερ πρὸ ἓξ ἐτῶν τὴν Κιρραίαν, ἅπασαν καθιέρωσαν καὶ τὸ εὔδαιμον Κρισαῖον πεδίον μηλόβοτον ἀφῆκαν [1]), ὅπως καὶ τὸ ὄρος Κίρφιν [2]) μετὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως, ἅτε εἰς αὐτὸ τῶν περιλειφθέντων Κιρραίων καταφυγόντων, καὶ ἀπήγγειλαν κατὰ Κρισσαίων οἶας καὶ κατὰ Κιρραίων πρότερον ἀρᾶς. Τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Νέβρου Χρύσον ἔθαψαν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ οἱ Δελφοὶ αὐτῷ κατ' ἔτος δημοσίᾳ ἐνήγιζον ἐπὶ τοῦ τάφου. Τοῖς δ' ἐν Κῷ Ἀσκληπιάδαις χάριν τοῦ Νέβρου ἔδοσαν προμαντείαν, καθάπερ τοῖς ἱερομνήμοσι· τοῖς δὲ εἰς τὸ ἱερὸν προσερχομένοις Καλυδωνίοις ἀπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἐχορηγεῖτο προμαντεία καὶ ἡ ἐν τῷ τῶν Δελφῶν πρυτανείῳ σίτησις. Ὅτε δὲ ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεσσαλὸς ἦλθον εἰς Δελφούς, οἱ Ἀμφικτύονες ἀνανεώσαντες τὰ τοῖς Ἀσκληπιάδαις χορηγηθέντα προνόμια ἀπέδοσαν αὐτοῖς καὶ ἐν στήλῃ ἀναγράψαντες ἐν Δελφοῖς ἀνέθεσαν [3]).

1) 1 «..... οἱ Ἀμφικτύονες ἐλθόντες εἰς τὴν Κῖσαν μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων καὶ κύριοι αὐτῶν γενόμενοι διέθηκαν ἕτερον ἀγῶνα» (Ὑπόθ. Πυθ. ἐν τ. 6' ἐκδ. Βοικχ. σελ. 297.

2) Αὐτόθι σελ. 298.

1) «.... ὡς χρὴ ... ἀνεῖναι μηλόβοτον ὥσπερ τὸ Κρισαῖον πεδίον;» (Ἰσοκρ. Πλαταικ. (14) 31 (302).

2) «.. .. Καλέεται δὲ τὸ μὲν Κρισαῖον πεδίον, ᾧ Λοκροὶ παροικέουσι καὶ ᾧ Μέλαινα πρόσεισι· τὸ δὲ Κίρφιον ὄρος, ᾧ Φωκέες παράκειται» (Ψευδοθεσσαλ. ἔνθ. ἀνωτ.). Ἄδηλον δ' ἐμοί γε τί ποτε ὁ συγγραφεὺς τοῦ «πρεσβευτικοῦ» ὑπὸ τὴν «Μέλαιναν» ἐννοεῖ, διότι ἐν Φωκίδι οὔτε ποταμὸς οὔτε χωρίον οὔτε ἄλλο τι ἐκαλεῖτο οὕτω· Μέλαινα δ' ἦν σύζυγος Ποσειδῶνος καὶ μήτηρ τοῦ Δελφοῦ, ἐξ οὗ οἱ Δελφοὶ ἐκλήθησαν (Παυσ. X, 6, 2. Σχολ. εἰς Αἰσχυλ. Εὐμεν. 15. 16' Ἰδὲ καὶ Th Panofka: Delphi u. Melaine Berl. 1849 σελ. 6 καὶ ἐπὶ τοῦ πίνακ. ἀριθ 3, 4). Τὸ δὲ Κίρφιον ἀναντιλέκτως εἶνε τὸ ὄρος Κίρφις, ὅπερ παρά τισι τῶν ἀλλοδαπῶν (Pape's Lex, ὑπὸ Benseler ἐν λ. Κίρφις) λέγετσι Zimeno πλημμελῶς, διότι Ζιμενὸς λέγεται ἡ ἐπιμήκης κοιλὰς ἡ μεταξὺ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ ὄρους Κίρφεως, δι' ἧς ἄγει ἡ ἐκ Λεβαδείας καὶ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐν γένει τοῦ Παρνασσοῦ εἰς Ἀνεμώρειαν (Ἀράχοβαν), Δελφούς, Κῖσαν καὶ Ἄμφισαν ὁδὸς ἡ πάλαι Σχιστή, Τραχεῖα, «τρικέλευθος» κτλ. ἐφ' ᾗ τὰ κατὰ Λάϊον καὶ Οἰδίποδα ἐγένοντο. Τὸ δὲ ὄρος Κίρφις ἐφ' ἡμᾶς τό μὲν ὅλον οὐδὲν ἔχει ὄνομα, ἀλλὰ κατὰ μέρη πολλά, οἷον Ξηροβοῦνι, Σουμαλές, Ραγκαβᾶς, τὸ Κισφινιώτικο βουνὸ καὶ κατὰ συγκοπὴν τὸ Κισνιώτικο κτλ. Ἡ δὲ πάλαι πόλις Κίρφις ταυτὸν λέγεται παρὰ μὲν τῷ λαῷ ὀρθῶς Κισφῖνα (Κίρφις=Κιρφῖνα=Κισφῖνα), παρὰ δὲ τοῖς λογίοις Δεσφῖνα (!), παρὰ δὲ τῷ Πλινίῳ «Crephus» (!), ἐν δὲ τῷ Lex' Pape's ὑπὸ Benseler ἐν λ. Κίρφις «Stiva» (!) καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλα τερατώδη ὀνόματα ἔχει. Κεῖται δὲ τὸ ὄρος Κίρφις πρὸς νότον τοῦ Παρνασσοῦ: «Πρόκειται δὲ τῆς πόλεως [Δελφῶν] ἡ Κίρφις ἐκ τοῦ νοτίου μέρους ὄρος ἀπότομον. ..» (Στράβ. Θ', 418.—«Ἀντίκειται δὲ ἐκ μεσημβρίας τῷ ὄρει τοῦ Παρνασσοῦ Κιρραῖον πεδίον καὶ ὄρος, ὃ Κίρφιν καλοῦσιν» (Ὑπόθ. Πυθίων ἔνθ. ἀνωτ.).

3) Ἱπποκρ. ἔνθ. ἀνωτ.

ΙΩΒΙΛΑΙΟΝ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου ἡμῶν Σωφρονίου, καθ'

ἣν ἐγγράφωμεν καὶ προφορικῶς γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως «Ἰωβιλαῖον», καλὸν ἐνομίσαμεν νὰ γράψωμεν ὀλίγα, περὶ τοῦ πόθεν ἡ λέξις καὶ ποία ἡ κυριολεκτικὴ καὶ σημαντικὴ αὐτῆς δύναμις.

Οἱ Ἑβραῖοι ἐκάλουν Ἰωβιλαῖον ἢ ἔτος Ἰωβιλαῖον τὸ μετὰ ἑπτὰ ἑπτάκις διαδεχομένους ἀλλήλους ἑνιαυτοὺς ἔτος, ἤτοι τὸ πεντηκοστόν, καὶ γὰρ ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτὰ = τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα, καθάπερ τὸ Σάββατον τὸ ἐπανερχόμενον μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας, ἦν δὲ ὡς τοῦτο, ἔτος ἀναπαύσεως. Τῷ ὄντι κατὰ τὸ Ἰωβιλαῖον ἔτος, ἑορτὴ τῶν Ἑβραίων ἐπίσημος τελουμένη, ὡς ἔφημεν, κατὰ πεντήκοντα ἔτη, ἐχαρίζοντο τὰ χρέη, ἠλευθεροῦντο οἱ δοῦλοι καὶ οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ τὰ ἀπαλλοτριωθέντα κτήματα περιήρχοντο εἰς τοὺς πρώτους δεσπότας ἢ εἰς τοὺς αὐτῶν κληρονόμους! Τὸ ἔθιμον τοῦτο, ὡς καὶ ἡ σεισάχθεια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, σκοπὸν εἶχε τὴν πρόληψιν τῆς καταπιέσεως τῶν πτωχῶν, καὶ τὴν πρόληψιν τῆς διαρκοῦς αὐτῶν δουλείας, ἐτηρήθη δέ, φαίνεται μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος. Κυριολεκτικῶς «Ἰωβιλαῖον» ἔρχεται ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἰωβὲλ, ὅπερ ἐστὶ κριός, καὶ Ἰωβιλαῖον διὰ τὸ διὰ κέρατος κριοῦ κηρύττεσθαι, ἐχρῶντο γὰρ οἱ κήρυκες τῷ κέρατι τούτῳ, δίκην σάλπιγγος ἀναγγέλλοντες οὕτω τὴν ἀρχομένην τελετήν. Φαίνεται ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀμφισβητεῖ τὴν ἄνω παραγωγὴν τῆς λέξεως, καί τοι διστάζει τίς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ κέρας κριοῦ τοῦ μεγίστου ἐξ ὅσων ἔτυχεν ἡμῖν ἰδεῖν, [τοὺς τῆς μυθολογίας ὡς ἐπὶ παραδείγματι τοὺς τοῦ Κύκλωπος, ἐξαιροῦμεν] κοιλαινόμενον ἔνδον δίκην αὐλοῦ, καθίσταται ἐπιτήδειον νὰ παραγάγῃ ἦχον μέγαν καὶ ἱκανὸν ν'ἀναγγείλῃ τόσῳ μεγάλην καὶ ἐπίσημον πανήγυριν! Ἡ ναυτικὴ σάλπιγξ, **tromba marina** καλουμένη, ᾗ χρῶνται οἱ ἡμέτεροι ναυτικοὶ καὶ ἧς ὁ ἦχος ἔναυλος ἔτι εἰς τὸ οὖς μου μένει, καθότι ἐν Σπέτσαις τὰ τρεχαντήρια καὶ καΐκια ἀνήγγελλον δι' αὐτῆς τὴν ἄφιξίν των ἐν τῷ λιμένι, ὄντως παράγει μέγαν καὶ μουσικώτατον ἦχον, ἀλλ' αὕτη συνίσταται ἐκ θαλασσίου κογχυλίου ἢ ὀστράκου οὗ ἡ φυσικὴ κοιλότης σχεδὸν τυμπανοειδὴς καὶ ἑλικοειδὴς εἶναι ἀσυγκρίτως μείζων τῆς τεχνητῆς τοῦ κέρατος τοῦ κριοῦ, καὶ εὐηχοτέρα κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀκουστικῆς. Ἐντεῦθεν σκανδαλίζομαι καὶ τείνω νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὁ Ἰὼβ ἔχει τὴν οὐράν του ἐν τῇ παραγωγῇ τῆς λέξεως ταύτης, τὰ δὲ παθήματά του καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς Τύχης ἐν τῷ οἴκῳ του ὑπῆρξαν τοιαῦται, ὥστε νὰ προξενήσωσι κρότον, καὶ ἡ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις τὴν ὁποίαν ἔστησε νὰ ἐκλήθη Ἰωβιλαῖον, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐγενίκευσε τὴν λέξιν καὶ ἐκάλεσε διὰ ταύτης τὸ ἔτος καθ' ὅ, ὡς ἔφημεν, ἀρχόμενοι, ἠλευθεροῦντο οἱ δοῦλοι, ἀπελύοντο οἱ αἰχμάλωτοι κτλ. ἦν δὲ ὁ Μωϋσῆς σχεδὸν σύγχρονος τῷ Ἰὼβ 1700 Π. Χ. ἀνάμνησιν καὶ ἐξ ἀναλογίας ἐχρήσατο τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξει. Οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι οὐδόλως μνημονεύουσι τῆς λέξεως οὐδ' ἐξ ἀναλογίας ποιοῦνται χρῆσιν αὐτῆς· ἀνάλογόν τινα ἡμέραν καθ' ἣν διὰ νόμου ὁ Σόλων (620 Π. Χ.) ἠλάττωσε τοὺς τόκους, κατήργησε τὴν συνήθειαν τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν ὀφειλετῶν κτλ., ἐκάλεσεν, ὡς ἀνωτέρω εἴπωμεν, Σεισάχθεια ἐκ τοῦ σείειν ἄχθος· ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ καὶ ὀνομαστὶ οἱ Λατῖνοι καλοῦσιν Ἰωβιλαῖον ἐποχὰς τινὰς καθ' ἃς ὁ Πάπας παρέχει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ τὰς τελετὰς αἵτινες προηγοῦνται ἢ συμπαρομαρτοῦσι τῷ χρόνῳ τοῦ Ἰωβιλαίου. Ὁ Πάπας Βονιφάτιος Η' εἰσήγαγε καθιερώσας τὸ ἔθος τοῦτο τῷ 1300 ἔτει Μ. Χ. ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1473 ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἰωβιλαῖον ἐπὶ Σίξτου Δ'. Κατ' ἀρχὰς τὸ Ἰωβιλαῖον ἐπανήρχετο μετὰ 100 ἔτη. Ὁ Κλήμης ς' ὥρισε τὴν ἐπάνοδον μετὰ 50 ἔτη, ὁ Γρηγόριος Θ' μετὰ 33 ἔτη καὶ ὁ Παῦλος Β' μετὰ 25. Πλὴν τῶν τακτικῶν τούτων Ἰωβιλαίων οἱ Πάπαι χαρίζουσιν, ὡς εἰπεῖν, ἓν ἔτι Ἰωβιλαῖον τοῖς Χριστιανοῖς καθ' ἣν στιγμὴν ἐκλέγονται Πάπαι καὶ εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς περιπτώσεις.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι οὐδόλως δικαιούμεθα λέγοντες καὶ γράφοντες Ἰωβιλαῖον προκειμένου περὶ τῆς 50ίδος τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου, Ὦ, δράττω τὴν εὐκαιρίαν, νὰ συγχαρῶ ἀπὸ καρδίας ἐπὶ τῇ 50ίδι τῆς Ἀρχιερωσύνης Αὐτοῦ.

Ἐν Καΐρῳ τῇ 11)· 89.

Δρ. Σ. Ἰατροῦ.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ

Α'. ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΑ

(Συνέχεια προηγ. φυλ.).

Ἀλλ' αἱ μέγισται ποικιλίαι καὶ πολλαπλότητες ἀπαντῶνται ἐν ταῖς παραστάσεσιν αἵτινες πολὺ δυσχεραίνουσι τὸν ἐπιχειροῦντα νὰ ἐκθέσῃ τὰ κατ' αὐτάς. Διότι ἕκαστον ἔθνος κατὰ τὴν ἰδίαν φαντασίαν καὶ ἀρχὰς ἐπενόησε παραστάσεις διαφόρους καὶ πολλάς. Τὰ ἐν τῇ ὑπὸ ἱστορικήν, ἐθνολογικήν, καλλιτεχνικὴν ἐποψιν ἐξετάσει τῶν γραμματοσήμων λεχθέντα εἰσάγουσί πως παντὰ ἀναγνώστην εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἀλλ' ἐνταῦθα συστηματικώτερον διατρίβοντες τὴν γενικὴν ὄψιν τῶν παραστάσεων καὶ τοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆρας αὐτῶν θὰ καταδείξωμεν, ἀχρήστων ἄλλως τε καὶ μακρῶν τῶν λεπτομερειῶν. — Ὁ παρὰ τοῖς γραμματοσήμοις ἐπικρατῶν τύπος διήρηται εἰς δύο· τοῦτο μὲν κατέχει τὴν μίαν θέσιν ἡ εἰκόνισις τῶν ἀρχόντων παντὸς ἔθνους· τοῦτο δὲ ἡ τῶν στεμμάτων καὶ θυρεῶν. Κατὰ τὴν πρώτην ἔποψιν ἐξελέγχων τις τὰ γραμματόσημα δύναται νὰ συναντήσῃ παντοίας μορφὰς βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων εἴτε ἡγεμόνων καὶ προέδρων δημοκρατιῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐξόχων ἀνδρῶν, ἐξόχως ἐπίσης τὴν πατρίδα ὠφελησάντων. Τὸ τοιοῦτο δὲ καθορᾶται ἰδίᾳ

παρὰ τοῖς Ἀμερικανικοῖς γραμματοσήμοις. Οὕτω δὲ δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι καὶ πινακοθήκη προσωπογραφιῶν σχηματίζεται, ἐν πολλαῖς μὲν ἔθνεσι φαινομένη, ἰδίως ὅμως ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ σειρᾷ (τοῦ 1870—82) τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, δέκα καὶ τέσσαρας ὅλας προσωπογραφίας περιλαμβανούσῃ. Ἀφθονεῖ δὲ ἡ ποικιλία τῶν φυσιογνωμιῶν ἐφ' αἷς διακρίνονται μάλιστα καὶ πάλιν αἱ τῶν Ἀμερικανικῶν ἐθνῶν διὰ τοῦ ὕφους τὸ παράδοξον, πλὴν ἐμβριθές. Βασιλεύει ὅμως πάντων ἡ τῆς ἀνάσσης Βικτωρίας. Ἐν ὑπερεξήκοντα κρατιδίοις, ἀποικίαις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κτήσεσιν ἀγγλικαῖς, ὑπάρχει ὁ τύπος τῆς **Queen Victoria**, τὸ πλεῖστον ὁ αὐτός (προτομὴ κατὰ πλαγιον ἀρχαΐζουσα μετὰ κόμης ἐν κορύμβῳ ἀναδεδεμένης ὄπισθεν καὶ περιβαλλομένης στέμματι μετὰ τινων ἐξαιρέσεων, ὧν μίαν θὰ ἀναφέρω, τὴν ἔν τισι γραμματοσήμοις τῆς ὁμωνύμου ἐν Ὠκεανίᾳ νήσου Βικτωρίας, ἐν ᾗ εἰκονίζεται νεαρὰ ἔτι ἡ ἄνασσα ἐστεμμένη, καὶ ἐπὶ θρόνου καθημένη, ἐν πολυτελαστάτῃ ἀμφιέσει, κρατοῦσα δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ σκῆπτρον, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὴν γῆν ἅπασαν(!).—Τὰ δὲ στέμματα καὶ οἱ θυρεοὶ ὁπόσα εἰκότως πᾶς τις ὑπολογίζει, μικρὸν σκεπτόμενος πόσα τὰ ἔθνη καὶ ἐθνάρια, ἡγεμονίαι καὶ δουκάτα, πόλεις κτλ. Κάλλιστα κατὰ τοῦτο, ἐπὶ κομψότητι διαπρέποντα, εἰσὶ τὰ Ῥωσσικὰ μετὰ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ, ὃν φέρουσι καὶ τὰ Αὐστριακά. Ἀντιθέτως τούτοις τὰ τῆς **Baden**, Βαβαρίας καὶ ἄλλα προβάλλουσιν ἡμῖν λέοντας ἐστεμμένους, πτερωτοὺς ἢ μή, τὸ ἐθνικὸν στέμμα φρουροῦντας. Ἡ δὲ λεόντων παράστασις πλεῖστον εἴθισται παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς γραμματοσήμοις **Baden**, Βαβαρία, Βέλγιον, Βουλγαρία, Φιλανδία, Λουξεμβοῦργον, Νορβηγία, Τοσκάνη κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἀετὸς εἴτε δικέφαλος εἴτε ἁπλοῦς πολλαχοῦ ἐμφανίζεται. Ἀσπαστότατος ὅμως ὁ πτεροφόρος βασιλεύς ἐστι τοῖς Ἀμερικανοῖς σχεδὸν πάντοτε παρεισάγουσιν εἰς τὰς παραστάσεις τῶν γραμματοσήμων αὐτῶν καὶ τοῦτον, ὁσάκις οὐχὶ κύριον τοῦ πεδίου τιθεῖσιν. Ἀκριβῶς δὲ κατ' ἀπότομον κάμψιν πρὸς τὴν ἀντίθετον ὁδὸν τῆς Εὐέλπιδος ἄκρας ἀρνία φέρουσι, καὶ τὰ τῆς **Guatemala** παπαγάλον. Γενικῶς δ' εἰπεῖν αἱ παραστάσεις ζῴων, καθ' ἑαυτὰ εἴτε ἐν συνδιασμῷ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων, ἐπικρατοῦσι καὶ μάλιστα αἱ τῶν ἰθαγενῶν πρὸς δεῖξιν τῆς φύσεως τῆς χώρας. Οὕτω τὰ **Braunschweig** ἔχουσιν ἵππον καλπάζοντα· τὰ τῆς ποτὲ Μολδαυΐας βοῦν, τὰ Ἀφγανιστὰν κεφαλὴν τίγρεως, τὰ **Canada** φώκην, τὰ **Newfoundland** ἰχθῦν κτλ. τέλος τὰ Κίνας καὶ Σαγκάης [ἐν Κίνᾳ] φαντασιώδη φρικτὸν καὶ τερατώδη δράκοντα δυσπερίγραπτον.—Τρίτην θέσιν ἐν ταῖς παραστάσεσι τῶν γραμματοσήμων ἠδύναντο νὰ καθέξωσιν αἱ ἀλληγορικαὶ παραστάσεις. Τὰ Γαλλικά, κατὰ τοῦτο, φέρουσιν εἰκόνα τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Δήμητρας ὁμοῦ, ἥνπερ καὶ τὰ τοῦ Λουξεμβούργου ἔχουσι· ἕτερα δὲ πάλιν Γαλλικὰ μόνον κεφαλὴν τῆς Δήμητρος· τὰ Ἑλληνικὰ προτομὴν τοῦ Ἑρμοῦ τινὰ δὲ Ἱσπανικὰ καὶ τὰ τῆς Ἑλβετίας αὐτὴν τὴν Ἱσπανίαν καὶ Ἑλβετίαν. Ἐν τοῖς τῆς Οὐγγαρίας παρίσταται φάκελλος, τὸ σῆμα τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας· τὰ Τουρκίας πάντοτε φέρουσι τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ἔμβλημα σελήνην, πολλὰ δὲ Ἀμερικανικὰ ἥλιον· ἐξαιρετικῶς δὲ τὰ τοῦ Ἱσπανικοῦ κράτους καὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ Λυβέκης κλεῖς. Τέλος ἵνα τὰ πολλὰ παραλείπω, τὰ Αἰγύπτου πυραμίδα μετὰ σφιγγός, τινὰ δὲ τούτων ἐν τοῖς πλαγίοις καὶ ὀβελίσκους. Ὁποῖαι αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν τοιούτων ἀλληγορικῶν παραστάσεων περιττὸν ὑπολαμβάνω νὰ εἴπω, ἑκάστου εὐχερέστατα δυναμένου νὰ διαγνώσῃ ταύτας.—Ἀλλ' ὅμως ἕτερα μόνον ἀριθμοὺς φέρουσι, δηλωτικοὺς τῆς τιμῆς τῶν γραμματοσήμων μετὰ τινων ποικιλμάτων. Τὰ τοῦ Ἀμβούργου [Γερμανία] ἔχουσιν ὄπισθεν τῶν ἀριθμῶν Γοτθικὸν ναόν. Ὅλως δὲ πρὸς τὴν ἁπλότητα τῶν τοιούτων ἀντιστοιχεῖ ἡ λιτότης ἑτέρων, ἐφ' ὧν ἐξετυπώθησαν μόνον γράμματα δηλωτικὰ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀξίας τοῦ γραμματοσήμου, οὕτως ὥστε οὐδεὶς μὴ εἰδὼς τὴν γραμματοσημολογίαν ἤθελεν τοιαῦτα ὑπολαβεῖ αὐτά. Ἐκ τοῦ προχείου δὲ μνημονεύω τοιούτων, τῶν τῆς ἐν Ἰνδίαις [**Penbjsab**] **Sirmoor**, ἐν οἷς ὑπὸ τὰς ἀγγλικὰς λέξεις **Sirmoor, State postage**, ἔπονται δύο σειραὶ ἀναμητικῶν γραμμάτων. Ταὐτὸ καὶ ἐν τοῖς τῆς Ἀγγλικῆς ἀποικίας **Nieuwe republiek**, ἐν **Zululand** τῆς Ἀφρικῆς φέρουσι **Nieuwe republiek** 1d 24 **May** 86 **Zuid Afrika**. Περιεργότερα ὅμως εἰσί τινα τῆς **Gundinamarca** ἐν Κολομβίᾳ ἔχοντα χειρόγραφον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ **Administrador General**. Ἴσης δὲ περιεργίας ἀποβαίνουσι τινα τῆς **Guiana** [AM.N] διὰ τῶν ἐπὶ χάρτου σφραγίδων ἁπλῶν μόνον ἐντελῶς ἀξέστων καὶ χονδροειδῶν. Καὶ ἕτερα δὲ τῆς **Guiana, Conbederate states, Guadeloupe** [AM] κτλ. μόνον γράμματα ἔχουσι. Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει κατατάσσονται διάφορα Ἀσιατικῶν ἐθνῶν, τοῦ Ἀφγανιστὰν **Bhore, Bhopal, Faridgot, Pountsch** καὶ ἄλλα ἐν οἷς σημητικὰ μόνον στοιχεῖα εὕρηνται, ἀειδῆ τὴν ὄψιν καὶ πλείστης ἀκαλλαισθησίας. — Τῶν παραστάσεων ἡ ἰδιοτροπία ἐξαίρεται εἰς τὰ τῆς Γαλλικῆς νήσου **Reunion** [ΑΦ.Δ.] καὶ σπανιώτατά τινα ἄλλα μόνα κοσμήματά τινα ἔχοντα, ὡς κυρίαν παράστασιν καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γραμματοσήμου· ἄνωθεν δὲ καὶ κάτω μικροῖς γράμμασι· **Ile de la Réunion** καὶ **Timb. poste** μετὰ τῆς τιμῆς.—Ἐντεῦθεν ἕπονται αἱ πολύπλοκοι παραστάσεις Ἐπειδὴ δὲ ἀδύνατον καθίσταται νὰ εἴπω λεπτομερῶς περὶ τούτων ὀλίγιστα μόνον θὰ περιγράψω ὡς ἀπάνθισμά τι τῶν ὅλων. Τὰ τῆς **Costa-Rica** [AMB] ἐντὸς πλαισίου μεγαλοπρεποῦς δίκην λύρας ἀρχαίας παριστῶσι θάλασσαν ἐφ' ἧς πλοῖον ἐπιπλέει· μακρὰν διακρίνονται ὄρη καὶ ἄνωθεν αὐτῶν λάμπουσιν ἀστέρες. Τὸ πλαίσιον περιβάλλουσι σημαῖαι, ἐπ' αὐτῶν δ' ἐν καταλλήλοις θέσεσι γράμματα, καὶ εἷς στέφανος ἄνωθεν τοῦ πλαισίου. Τὰ τῆς Κολομβίας εἰσὶ σχεδὸν ἀνεπίδεκτα συστηματοποιήσεως, διακρινόμενα πάντα διὰ τοῦ παρισταμένου ἀετοῦ, ἐν ποικιλοτάτοις συνδυασμοῖς. Ἐν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν φέρει ἵππεα καλπάζοντα ἐν ἱπποδρομίῳ, καὶ ἕτερον σιδηρόδρομον. Τὰ τῆς **Nova Scotia** ὡς καὶ τὰ τῆς **New-Bruuswick**, Ἀγγλικῶν κτήσεων ἐν Καναδᾷ τετράγωνα ἀλλ'

ἀνεστραμμένα εἰς σχῆμα ῥόμβου εἰκονίζουσι στέμμα· περὶ αὐτὸ ἄνθη ἐντὸς ἀστέρων λευκῶν· τοὺς ἀστέρας τούτους τέσσαρας ὄντας κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας περικλείει πέριξ γραμμὴ σταυροειδοῦς διαθέσεως, καὶ κατὰ τὰ ἄκρα τοῦ γραμματοσήμου σημειοῦνται γραμματα, ἐν δὲ ταῖς ἀκροτάταις γωνίαις ἀριθμοί. Τὰ τῆς **Nevis** [Ἀντίλλης] εἰκονίζουσι τρεῖς γυναῖκας τὴν μὲν μίαν καθημένην ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ κεκλιμένης τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τοῦ στήθους, λιπόθυμον, δευτέραν δὲ γονυπετῆ παρ' αὐτῇ καὶ ὑποβασταζουσαν ταύτην, καὶ τρίτην ἐγχέουσαν ἐντὸς ἀγγείου ὕδωρ ἵνα προσφέρῃ τῇ λιποθύμῳ. Τὰ τῆς Νεαπόλεως (1858) διαχωρίζονται διὰ τριῶν γραμμῶν ἐκ μέσου τοῦ γραμματοσήμου ἀρχομένων καὶ διηκουσῶν τῶν μὲν δύο πρὸς τὰς δύο κάτω γωνίας τοῦ γραμματοσήμου τῆς δὲ τρίτης πρὸς τὸ μέσον τῆς ἄνω πλευρᾶς, εἰς τρία μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ παρίσταται ἵππος θυμοειδὴς ἠνωρθωμένος μετὰ πυκνῆς χαίτης καὶ οὐρᾶς, ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλὴ περὶ ἣν ἐκφύονται τρεῖς πόδες (=Τρινακρία), ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τρία κοσμήματα, ὁμοίων πρὸς τὰ τοῦ στέμματος τῆς **Parma**. Ἡ ἱστορία δύναται νὰ παρασχῇ τὴν ἐξήγησιν τῶν παραστάσεων τούτων, ἀφηγουμένη τὴν θέσιν τῆς Νεαπόλεως κατὰ τὸ 1858. Τὰ τῆς Νορβηγίας ἔχουσι σάλπιγγα τινὰ τῆς Δανίας ξίφη καὶ στέμμα. Τὰ Ἰαπωνίας ἰδιοτροπώτατα καὶ ποικίλα, τινὰ τῆς **Natal** [ΑΦ] λίαν παράδοξα. Γενικῶς δ' εἰπεῖν ἄπειροι ποικιλίαι δυσκόλως δυνάμεναι ν' ἀπαριθμηθῶσι καὶ περιγραφῶσι. Τοῦτο μόνον σημειῶ, ὅτι γραμματόσημά τινα τοὺς αὐτοὺς μὲν τύπους ἔχοντα (παράστασις, μέγεθος, σχῆμα, τιμή, χρῶμα κτλ.), παρουσιάζουσιν ἐνίοτε μικράς τινας παραλαγὰς καὶ διαφορὰς μεταξὺ αὐτῶν, δι' ἃς ἀνάγκη καθίσταται ἀμφότερα τὰ ὅμοια γραμματόσημα νὰ τεθῶσιν ἐν συλλογῇ. Τὰ παραδείγματα διασαφηνίζουσι. Τὰ τοῦ 1875 καὶ 1880 Γερμανικὰ καθ' ὅλα ὅμοια διαφέρουσι κατὰ τοῦτο ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἔχουσι **PfennigE**, ταῦτα δὲ **Pfennig**. Ἐπίσης Τουρκικόν τι κατὰ τὸ **Piastre** καὶ **PiastreS**. Ἄλλα διαφέρουσι κατὰ τὰ κοσμήματα, ἀλλοίαν πως διάταξιν ἔχοντα· τινὰ φέρουσι τὰ γράμματα μεγαλείτερα ἢ μικρότερα· ἔνια ἐπὶ τῇ προσθήκῃ γραμμῆς τινος ἢ κοσμήματος, ἢ ἄλλαις μικραῖς διαφοραῖς.

Πρὸς δὲ τὴν ποικιλίαν τῶν παραστάσεων κάλιστα καὶ ἰσαμίλλως ἀνταποκρίνεται ἡ ποικιλία τῶν χρωματισμῶν. Ἀπὸ τοῦ βαθυτάτου χρώματος μέχρι τοῦ ὠχροτάτου εὕρηνται δείγματα ἐν τοῖς γραμματοσήμοις, οὐδὲ πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ χρωματολογία πληρεστέρα τῆς παρὰ τούτοις. Ποῦ μὲν ἀλλεπάλληλοι ζωηροὶ χρωματισμοὶ σειρᾶς τινος καθηδύνουσι τὸν ὀφθαλμόν, ποῦ δὲ ὁμοιόχροις ἑτέρα καθήκουσα οὐχ ἧσσον τέρπει. Πολλαχοῦ τόσῳ λεπτοὶ διαχέονται ὥστε ὡσεὶ χεὶρ καλλιτέχνου διέγραψεν αὐτούς φαίνονται· ἀλλαχοῦ ὅμως σκαιοὶ καὶ βάρβαροι. Τινὲς ἀσθενεῖς ἕτεροι ζωηρότεροι, ἄλλοι γλυκεῖς. ξανθοί, μελιχροί, ἀντίθετοι δὲ μελαγχροες, σκοτεινοί, πένθιμοι. Καὶ τόσοι τέλος ὥστε οὐδ' ὑπολογίζονται. Ὡραιότατα κεχρωσμένα εἰσὶ τὰ Βουλγαρίας, ἐκ τῶν καλλίστων ἀληθῶς γραμματοσήμων, μὴ διακρινόμενα μὲν ἐπὶ λεπτότητι ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ διαγράμματος τελειότητι. Ταὐτὸ εἰπεῖν περὶ τῶν Ἀγίας Ἑλένης, **Antigua, Aueensland, Nevis, Transwaal** [ΑΦ] κτλ. Πολλὰ ὅμως τῶν γραμματοσήμων ἐξετυπώθησαν δυσὶ χρώμασιν ὁπότε παρέχουσιν εὐαρεστοτέραν τὴν θέαν διότι βεβαίως ὁ συνδυασμὸς τῶν χρωμάτων ἐπιδιώκεται ὡς οἷον τε ἁρμονικὸς καὶ ἐπιτυχής. Τοιαῦτα ὑπάρχουσι τὰ Ῥωσσίας, **Heligoland**, [E] **Guatemala**· ὡραιότατα μάλιστα τὰ τελευταῖα. Καὶ τρίχρουν δ' εὕρηται τὸ προπεριγραφὲν τῆς Περσίας· τελευταῖον δὲ καὶ τετράχρουν τῆς αὐτῆς Ἀγγλικῆς νήσου **Heligoland**. Ἰδιαιτέρως χαρακτηρίζονται τὰ τῆς Κασμηρίας [ΑΣ.Ν.] διότι εἰς τὴν ἐλαχίστην δι' ὑγρασμένου ἀντικειμένου προστριβὴν ἀποχρώνυνται ἐν ᾧ πάντα τὰ ἄλλα γραμματόσημα ἐν ὕδατι ἐμβαπτιζόμενα ἐπὶ πολὺ οὐδαμῶς τι διαφθείρονται· ταῦτα ὅμως τοὐναντίον δι' ἁπλῆς ἐπαφῆς μόνον τοῦ δακτύλου ἐφιδρωμένου ἀποχρωματίζονται. Πρὸς δὲ τὴν ἀσθένειαν τούτων ἀντιτίθεται ἡ στερεότης δύο Ἑλβετικῶν (1862. 60 **cent** καὶ 1. **Franc**), χρυσῷ ἐκτετυπωμένων, τοῦ μὲν ἐρυθρῷ, τοῦ δὲ κιτρίνῳ.—Περὶ πολλοῦ δὲ τὰ διάφορα ἔθνη ποιούμενα τὴν χάριν καὶ καλλονὴν τῶν γραμματοσήμων, μετὰ περισσῆς καλλαισθησίας, ἐπὶ ἐγχρώμου χάρτου ἐκτυποῦσιν, ὡς ἀνέφερα. Αἱ παραστάσεις τότε χαράσσονται εἴτε μέλαιναι ἐπὶ τοῦ κεχρωσμένου χάρτου, ἢ συνειθέστερον διὰ χρώματος τῆς αὐτης μὲν ὁμοταξίας τοῦ χάρτου, μικρῷ ὅμως ὠχροτέρου. Οὕτως ἐπὶ πρασίνου χάρτου ἐκτυποῦνται παραστάσεις ὑποπράσινοι, ἐρυθροῦ ὑπέρυθροι, κυανοῦ ὑποκύανοι· ἄλλοτε δὲ καὶ ἀντιστρόφως· ἐπὶ ὑποκυάνου δηλ. χάρτου, κυαναὶ παραστάσεις, ἐπ ὑποφαίου φαιαί κτλ. Ἀλλὰ πάλιν συχνάκις συναντᾶται ἄλλος χρωματισμὸς χάρτου καὶ ἄλλος παραστάσεως, πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡ συμφωνία ἀμφοτέρων ἐστὶ τελειοτάτη καὶ ἡ διάθεσις ἀμφοτέρων τῶν χρωμάτων ἐπιτυχεστάτη. Τοιαῦτα καὶ παρ' ἡμῖν ἐξεδόθεισαν τὰ γραμματόσημα τῶν 1860—75, ὧν τὰ μέν εἰσι ἐπὶ ὠχροτέρου χρώματος χάρτου ἐκτετυπωμένα, τὰ δ' ἐπὶ διαφόρου (20 λεπτ. καὶ 40 λεπτ.)· ἐξέχουσιν ὅμως ἐξ ὅλων τῶν σειρῶν τούτων, τὰ τῆς τελευταίας τῷ 1875 ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα τῶν 30 καὶ 60 λεπτῶν· καὶ τὸ μὲν τῶν 30 λεπτ. εἶνε καφέχρουν ἐπὶ ὠχροῦ ἀκριβῶς χάρτου, τὸ δὲ τῶν 60 πράσινον βαθέως χρώματος ἐπὶ ὑποπρασίνου· μάλιστα τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει τι τὸ ἐπαγωγὸν καὶ γλυκύ, τόσῳ διὰ τὴν καλλιτεχνίαν του, ὅσω διὰ τὰ ὡραῖα χρώματά του· ἁπλούστατον καὶ ὅμως κομψὸν καὶ γλυκύ, καταλεκτέον κατ' ἐμέ· ἐν τοῖς καλλίστοις γραμματοσήμοις.—Ἀλλ' ἡ καλλαισθησία ἑτέρων ἐθνῶν ὑψηλότερον ἐξιχθεῖσα ἀποφεύγουσα τῆς χαλκογραφίας τὸ πολλάκις μὴ λεπτόν, διὰ λιθογραφίας ὑπηγόρευσε τὴν ἐκτύπωσιν τῶν γραμματοσήμων, ἅτινα οὕτως ἔχοντα κάλλιστα καὶ ὡραιότατα ἀποβαίνουσιν ἑπομένως διαπρέπουσι μεταξὺ τῶν ἄλλων. Ἐν τούτοις καταλέγονται τινὰ τῆς Περσίας (1881), ἕτερα τῆς Ἀργεντίνης (1882) καὶ Οὐγγαρίας (1871). Τοιαῦτά εἰσι καὶ τὰ τοῦ 1870 τῆς Γαλ-

λίας, ἐν ἀρχῇ τῆς Δημοκρατίας ἐκδοθέντα, ἐκ τῶν λαμπροτέρων γραμματοσήμων, τόσῳ διὰ τὸ ἀβίαστον τῆς γραφίδος, ἐν ἁπλαῖς γραμμαῖς διαγραψάσης ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν Δήμητρος, ὅσῳ διὰ τὰς καλλιτεχνικωτάτας συμπλοκὰς τῶν πρωτοτύπων ἀληθῶς χρωματισμῶν τῶν παραστάσεων πρὸς τὸν κεχρωσμένον χάρτην. Ὑπὸ τοιαύτην ἴσως πρωτοτυπίαν, ἡ ποτὲ χώρα τοῦ καλοῦ, ἡ Ἑλλάς, ὤφειλε νὰ ἐκδώσῃ τὰ ἴδια γραμματόσημα. Καὶ πρέπει νὰ θεωρῶνται ἀληθῆ πρώτυπα τὰ Γαλλικὰ ταῦτα γραμματόσημα· διότι ἡ εὐσυνείδητος τῆς ἀρχαϊκῆς Δήμητρος παράστασις, τὸ θελκτικὸν τῶν ὠχρῶν, οὐχὶ ἐρεθιστικῶν τῶν ὀφθαλμῶν, χρωματισμῶν, τὸ ἀπέριττον ἀλλὰ κομψὸν τῶν γραμμῶν, τέλος τοῦ ἁρμόζοντος χάρτου ἡ ἐπιτυχὴς ἐξεύρεσις, ἀναδεικνύουσι τὰ γραμματόσημα ταῦτα, —ὡς ἐμοὶ τοὐλάχιστον φαίνεται—ἐκ τῶν πρωτευόντων Ὁ δὲ χαρακτὴρ οὗτος τῆς πρωτοτυπίας καὶ τελειότητος σημειωτέον ὅτι διαλάμπει ἐν ὅλοις τῆς Γαλλικοῖς γραμματοσήμοις, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ 1849, μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ 1886.

Αἱ παραστάσεις ὅμως λαμβάνουσιν ἄλλην μορφὴν ἔν τισι γραμματοσήμοις, ἐν οἷς ἔκτυπα τὰ κυριώτερα μέρη αὐτῶν ὡσεὶ ἀνάγλυφα κατασκευάζονται. Οὕτω τὰ **couvert** τῆς **Baden** καὶ Ἀγγλίας, τὰ Πορτογαλίας καὶ **Gambia** [ΑΦ], φέρουσιν ἐκτύπους τὰς προτομὰς τῶν βασιλέων. Ἐπίσης τὰ τῆς **Heligoland** φέρουσι τὴν προτομὴν τῆς Βικτωρίας ἔκτυπον· ταῦτα μάλιστα τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν ἔχουσιν ὅτι πάντα διττῷ χρώματι (πρασίνῳ καὶ ἐρυθρῷ) ἐξετυπώθησαν, ἐν τρισὶ καὶ ἕτερον σπάνιον τέτταρσι. Τὰ τῆς Βαβαρίας ἔχουσι τὸ στέμμα, τοὺς ἀριθμούς, γράμματα καὶ κοσμήματα ἔκτυπα πάντα, καὶ τὸ ἔδαφος κεχρωματισμένον. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐδέποτε τὸ ἔκτυπον μέρος εἶνε ἔγχρουν. Τὰ τῆς ἐν Ἀσίᾳ **Bhopal** φέρουσιν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους ἐκτύπους συμητικοὺς χαρακτῆρας (λευκοὺς καὶ αὐτοὺς βεβαίως), πέριξ δὲ τετράγωνόν τινα παράστασιν ἀθλιεστάτην. Ταὐτὸ καὶ εἴς τινα Ἰταλικά, ἐν οἷς κεῖνται ἔκτυποι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους ἀριθμοί. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ κεχρωσμένου χάρτου γίνεται ἡ τοιαύτη ἐκτύπωσις.

Τελευταῖον δὲ θὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν τιμῶν τῶν γραμμασήμων. Καὶ ἠδυνάμην μὲν ἐνταῦθα ἱκανὰ ν' ἀναφέρω περὶ τῶν ἰδιαζόντων νομισμάτων ἑκάστου ἔθνους καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐα τῶν γραμματοσήμων· ἀλλὰ τοῦτο δύναται μὲν νὰ προσαχθῇ ὡς ἓν ἔτι ἐπιχείρημα τῶν ἀπὸ τῶν γραμματοσήμων ὠφελημάτων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀποτελεῖ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν, ὅθεν καὶ παραλείπω. Ὁμιλῶ λοιπὸν περὶ τιμῶν. Διπλοῦς δὲ λόγος μὲ ἐξωθεῖ εἰς τοῦτο. Τὸ μὲν διότι αἱ τιμαί εἰσιν ἐκ τῶν κυριωτέρων μερῶν τοῦ γραμματοσήμου, καὶ κατὰ ταύτας, μετὰ τὴν χρονολογίαν, γίνεται ἡ ἐν ταῖς συλλογαῖς κατάταξις αὐτῶν· τὸ δὲ καθ' ὅτι λίαν χρήσιμα καθίστανται πρὸς κατανόησιν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Διότι οἱ Ἄγγλοι ἐκδίδοντες γραμματόσημον 5 λιρῶν οὐχὶ ἀσκόπως καὶ διὰ τὸ καινοφανὲς πράττουσι τοῦτο, ἀλλὰ διότι ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τοσούτῳ προέβη, ὥστε καὶ τηλικούτου δεῖται τιμήματος· ἐκ τούτου δὲ τεκμαιρόμεθα τὰς μεγάλας διεθνεῖς σχέσεις. Καὶ πάλιν δὲ ἄλλα ἔθνη πρὸς μείζω διευκόλυνσιν, ἐλαχίστου τιμήματος ἐκδίδουσι γραμματόσημα, καὶ ὑπὸ τὸ λεπτὸν ἐσθ' ὅτε, ὡς τοιαῦτα εἰσὶ πολλὰ Γερμανικῶν ἐθναρίων. Ἀλλὰ γενικῶς ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ ἑτέθη ἡ ἀπὸ τῆς ἁπλουστάτης ἀκεραίας μονάδος τοῦ νομισμασικοῦ συστήματος ἑκάστου ἔθνους ἀρίθμησις. Ἑπομενως ἔχομεν **1 centime** (Γαλλία), **1 pfennige** (Γερμανία), 1 λεπτὸν (Ἑλλάς), **1 groschen** (Γερμανικὰ ἔθνη), **1 anna** (**Heyderabad**), **1 penny** (Ἀγγλία), **1 sen** (Ἰαπωνία), **1 sahi** (Περσία), **1 centavos** (Ἀμερικανικὰ ἔθνη), κτλ. Πλὴν τὰ Γερμανικὰ ἐθνάρια, ὡς εἴπομεν, μὴ ἀρκεσθέντα εἰς τὴν ἁπλουστάτην μονάδα κατέταμον καὶ ταύτην, ὥστε ἓν τῆς **Braunschweig** τιμᾶται $^1/_4$ τοῦ **pfennige** καὶ ἕτερον $^1/_3$· ἰσοστοιχεῖ δὲ τὸ **pfennige** πρὸς 1 $^1/_2$ τοῦ λεπτοῦ, διότι **1 mark=100 pfennige=150** λεπτά. Ἔτι ὅμως ἐντελέστερα τὰ τοῦ **Mecklemburg-Strelitz**. ἄλλα τινα Γερμανικῶν κρατιδίων, καὶ αὐτὰ τὰ κύρια τῆς Γερμανίας (1871) ἀριθμοῦσι κατὰ $^1/_4$, $^1/_3$, $^1/_2$ τοῦ **groschen**· ἀντιστοιχοῦσι δ' ὅλως **30 groschen** πρὸς 12 ἢ **10 pfennige** κατὰ τὰ διάφορα ἐθνάρια, ὅτε δυσυπολόγιστος καθίσταται ἡ ἀντιστοιχία πρὸς τὰ ἡμέτερα. Ἡ δὲ τιμὴ τοῦ $^1/_4$ τοῦ **groschen** ἐστὶν ἡ ἐλαχίστη παρὰ γραμματοσήμοις. Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἀκεραίας μονάδος βαίνει ἡ ἀρίθμησις αὔξουσα ἰδίως κατὰ πεντάδος καὶ δεκάδος φθάνει ἀμέσως εἰς τὴν μεγαλειτέραν δεκαδικὴν μονάδα, **1 franc**, **1 marck**, 1 δραχμὴ κτλ. Ἐνίοτε δὲ καὶ πέραν τῆς δεκαδικῆς ταύτης μονάδος γίνεται αὔξησις, ὅτε ἔχομεν γραμματόσημα **5 francs** Γαλλικά, 4 καὶ **10 peseta** (1 **peseta** = 1 δραχμὴ) Ἱσπανικά, 1 **peso** (=5 δραχμαὶ) Κολομβιακὸν κτλ. Τὰς μεγίστας ὅμως τιμὰς κέκτηνται τὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὑπολογίζοντα ἀπὸ τῆς **cents** τοῦ **dollars** μέχρι **dollars**. Μοναδικὴ ὅθεν κατὰ τοῦτο εἶνε ἡ ἐπὶ καλλιτεχνίᾳ προμνημονευθεῖσα σειρὰ τῶν τὴν Δήμητρα, Νίκην, Ἀθηνᾶν κτλ. φερόντων γραμματοσήμων τιμωμένων ἀπὸ **two cents** (2) μέχρι **ninety six cents** (16) καὶ εἶτα ἀπὸ 2 περίπου δολλαρίων, διὰ μέσου 3, 6, 9, 12, 24, 36, 48, δολ. καθικνουμένη ἀπιστεύτως μέχρις 60 **dollars** ἤτοι μέχρις ὑπερτριακοσίων φράγκων. Εἶνε μέγα τι ὄντως καὶ θαυμάσιον τὸ τοιοῦτο καὶ ὅμως ἐμφαντικώτατα τῆς ἰδιοτροπίας καὶ τόλμης τῶν Ἀμερικανῶν. Μετὰ τὰς ποικιλωτάτας χρήσεις καὶ εἴδη τῶν γραμματοσήμων, μετὰ τὰς πολλὰς παραστάσεις, τὰ κολοσσαῖα μεγέθη, τὴν ἀπροσπέλαστον καλλιτεχνίαν, τὰς μοναδικὰς σειρας, ἡ φοβερὰ τιμὴ 15, 30, 45 κτλ. 300, φρ., ἣν οὐδὲν γραμματόσημον οὐδενὸς ἔθνους ὑπερεξηκόντισε. Τούτοις δὲ προσθέσατε ὅτι πρωτεύουσι καὶ κατὰ τὴν πληθὺν τὰ τῆς Ἱσπανίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἀγ. Μαυρικίου [ΑΦ], Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Μεξικοῦ, **Victoria** κτλ. καὶ ἰδοὺ ἔχετε μίαν ἐθνολογικὴν περιγραφὴν τῶν Ἀμερικανῶν, τόσῳ λεπτομερῆ, τόσῳ σαφῆ καὶ πλήρη διορατικότητος. ὥστε οὐδεμιᾶς ἄλλης δεῖσθαι συμπληρώσεως τῶν ἀπὸ τῶν γραμματοσήμων ἀρυσθεισῶν γνώσεων περὶ τοῦ ἔθνους τούτου. Ὁ δὲ περὶ τοῦ

300φράγκου τούτου γραμματοσήμου λόγος κλείει τὰ περὶ τιμῶν γενικῶς παράδοξα ἐν πολλοῖς καὶ ἰδιότροπα.

Ἀλλ' ἀφ' οὗ εἰς τὴν χώραν τῶν παραδόξων τὰς λοιπὰς τῶν γραμματοσήμων παραδοξότητας καταριθμήσας, καταπαύομαι τοῦ λόγου. Ἔστι δηλ. πρῶτα παρά τισι γραμματοσήμοις ἡ ἰδιοτροπία τοῦ μὴ σημειοῦν τὸ ἔθνος, ᾧ τινι ἀνήκουσιν, ὡς ἐν ὅλοις τοῖς Ἀγγλικοῖς, πολλοῖς δὲ Δανικοῖς, Αὐστριακοῖς, Ἱσπανικοῖς, Βρασιλικκοῖς, Γερμανικοῖς κ. λ. ἐν ᾧ παρ' ἑτέροις τὸ ἀποσιωπᾶν τὰς τιμὰς (Ἁγία Λουκία, Ἰόνιοι νῆσοι, **Trinidad** [Ἀντίλλη])· τρίτα δὲ ἀμφοτέρων στεροῦνται ὥς τι Αὐστριακὸν μεθ' Ἑρμοῦ τοῦ 1867· ὥστε μόνον παραστασις ὑπάρχει, ὡς δή που καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίσμασιν.—Ἄλλοτε συμβαίνει ἔθνος τι, ἱδρύον ταχυδρομεῖον ἐν ταῖς ἀποικίαις αὐτοῦ, νὰ μεταχειρίζεται ὡς γραμματόσημα του τὰ ἴδια μέν, ἀλλὰ φέροντα μελάνῃ μελαίνῃ ἢ ἄλλου χρώματος τὸ ὄνομα τῆς ἀποικίας ἢ κτήσεως ἐπιτετυπωμένον, διαγραφομένου ἐνίοτε τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ γραμματοσήμου συγχρόνως. Τοιαύτης φύσεως ἔχομεν τὰ **Gibraltar**, Κύπρου, **Selangor** [ΑΣΝ.] **Madeira** [νῆσος ἐν Ἀτλαντικῷ], **Guiné** [ΑΦ.] **Puttialla** [Ἰνδίαι] κτλ. Ἔνια δὲ τὸ ἀρχικὸν μόνον στοιχεῖον φέρουσιν ἐπιτεθειμένον τοῦ ὀνόματος τῆς ἀποικίας ὡς ἐν ταῖς **Bangok** [ΑΣ] **B**, **Perak** [ΑΣ]. **P**, **Griqualand** [ΑΦ.] **G**, **Saint Pierre et Niquelon** [ΑΜ.Β.] **spm.** Κατ' ἀπομίμησιν δὲ τούτων ἐπὶ πολλῶν γραμματοσήμων πλείστων ἐθνῶν ἐπειδὴ παρέστη ἀνάγκη ἐκδόσεως γραμματοσήμων μετ' ἄλλων τιμῶν διὰ τὸ προχειρότερον ἐξετυπώθησαν αὐταὶ ἐπ' αὐτῶν. Ὅθεν ἐν Ἰταλικοῖς βλέπει τις διὰ κυανῆς μελάνης **2 C** (**centesimi**), ἐν Ἀγγλικοῖς 3d ἢ 6d. ἐν τοῖς τῆς **Cylon** [ΑΣ.Ν] **Twenty five cents**, ἢ **Twenty eight cents**, ἢ **one rupee twelve cents** κτλ. ἐν **Macau** 10 ἢ 20 **Reis**, ἐν Τουρκικοῖς Γαλλιστὶ $^1/_2$ **Pre**, $^1/_4$ **pre**, 1 $^1/_4$ **pre** κτλ. κτλ. τινὰ δὲ καὶ ἀναμητικοῖς γράμμασι (**Gwalior** [ΑΣ.Ν]) καὶ σημητικοῖς (Περσία, **Heyderabad**). Ἕνεκα ὅμως τῆς ἀνάγκης ταύτης τῆς τιμῆς συνέβη τι ἔτι παραδοξότερον. Ἔθνη δηλ. τινά, ἔνια τῶν γραμματοσήμων κατέταμον εἰς δύο, ἐδίχασαν, καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος ἀπερρίφθη ἄχρηστον πλέον καταστάν, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ φέρον ἐκτετυπωμένην τὴν ἀξίαν του, ἐτιμήθη τὸ ἥμισυ τοῦ ἀκεραίου, ὡς ἐν τοῖς Περσίας τὸ ἥμισυ τοῦ τῶν 10 **sahi** γραμματοσήμου ἐτιμήθη 5, ἐν τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου [ΑΜ] ἡμίσειαν πένναν ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς μιᾶς, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἥττον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀρχικῆς τιμῆς ἐτιμήθησαν (Περσία). Ἐγένετο δὲ ἡ τομὴ αὕτη εἰς ἄλλα μὲν κατὰ πλάτος (Περσία), εἰς ἕτερα καθ' ὕψος (**Nevis Dominica** [ΑΜ]), καὶ εἰς ἓν τοῦ Ἁγ. Χριστοφόρου κατὰ διαγώνιον, ὥστε εἰς τρίγωνα κατετμήθη τὸ γραμματόσημον. Ἀλλὰ τὰ τετμημένα ταῦτα γραμματόσημα εἰσι τόσῳ σπανια, ὅσῳ ἀλλόκοτον καὶ τὸ ἰδίωμά των. Τὸ ἔθος ὅμως τῆς ἐκτυπώσεως γραμμάτων μελάνῃ ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὸ ἐπιτυποῦν διαφόρους λέξεις, χρησίμους τῇ ταχυδρομικῇ ὑπηρεσίᾳ. Πολλὰ τοῦ Λουξεμβούργου, Ἀγγλίας, Περσίας, **Guiana** κτλ. φέρουσι τὴν λέξιν **Officiel** ἐπιτιθεμένην ἐπὶ τῶν γραμματοσήμων τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν. Τὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Φιλιππίνων νήσων φέρουσι τὰς Ἱσπανικὰς λέξεις **Habilitado** P^A **Correos de un real** ἢ ἄλλην τιμὴν ἢ ἄλλας λέξεις κτλ. Διάφορα Ἰνδικὰ τὴν λέξιν **service** κτλ. Πολλὰ ἔχουσιν ἐπιπροσθέτους σφραγίδας μετὰ παραστάσεων ἢ ἁπλῶς παραστάσεις, ὡς τὰ **Peru** ἥλιον, τὰ **Perak** ἀστέρα καὶ ἡμισέληνον, τὰ Βουλγαρίας λέοντα κτλ. Διακρίνονται δὲ πάντα τὰ **Porto-rico** διαγραφόμενα κατὰ μῆκος ὑπὸ χειρογράφου μονογραφῆς.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα τόσῳ ἐμφαντικῶς σημειοῦσι τὸ ἔθνος καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ αὐτῶν, ἕτερα φέρουσι διάφορα σχήματα καὶ γράμματα, ὡς ἐν τοῖς ἡμετέροις χαρτοσήμοις ἐκτυποῦται τὸ στέμμα καὶ αἱ λέξεις Ἑλληνικὸν-χαρτόσημον. Δῆλα δὴ τὰ διαγράμματα ταῦτα φαίνονται ὡσεὶ δι' ἐλαίου ἐγένοντο καὶ καθίστανται διαφανῆ μόνον πρὸ τοῦ φωτός, ἄλλως μένουσιν ἄγνωστα, εἰ μή τις οἶδε τὴν ὕπαρξίν των. Ἐν τοῖς διαφανέσι τούτοις διαγράμμασι πρωτεύει ἡ παράστασις στέμματος (Ἀγγλία, Ἰταλία, Δανία, Ἰσλανδία), καὶ μετὰ γραμμάτων ἐνίοτε κάτωθεν (**Queensland-Q**, **Victoria-V** ἄνωθεν, **New-Sud Wales** [Ω]—**N.S.W.**) μάλιστα δὲ στέμμα μετὰ τῶν γραμμάτων **C-C** ἢ **C-A** εἶνε κοινότατα παρὰ τοῖς τῶν Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν γραμματοσήμοις. Ἄλλα ἐγκρύπτουσιν οὕτω ἀστέρα (Νέα Ζηλανδία [Ω], **Queensland**, **Ceylon**, Ἰνδίαι κτλ.). Τινὰ Αἰγυπτιακὰ φέρουσιν ἀστέρα καὶ ἡμισέληνον, ἕτερα ἀστέρα λαμπρὸν καὶ πυραμίδα. Καὶ γράμματα δὲ ἁπλᾶ ἔχουσι πολλὰ (**Luxenburg** 1852 **Vilhelm** ὁ βασιλεύς, Ἀγγλία **R-egina V-ictoria**, **Argentina R-epublica A-rgentina** κτλ.)· ἕτερα κοσμήματα (Βέλγιον, Νεάπολις, **Queensland**). Τινὰ Ἀγγλικὰ ἐτύπωσαν ἄνθη, ἐν ᾧ τινα Ἀνοβέρου [Γερμανία] καὶ Πρωσσίας ὁλοκλήρους στεφάνους. Σύνηθες δὲ διαγραμμα εἰσι καὶ γραμμαὶ εὐθεῖαι ἢ καμπύλαι, καθ' ἑαυτὰς ἢ συμπεπλεγμέναι (Ἀμβοῦργον, Βαβαρία, **Toscana**. Ἱσπανία, Ἱσπανικαὶ κτήσεις κτλ.). Καὶ σύμβολα δ' ἐθνικὰ φέρουσι πολλά, οἷα τὰ τῆς Ἐλβετίας σταυρόν, τὰ τῆς Νορβηγίας σάλπιγγα, καὶ περιεργότερον τὰ ὡς ἐθνικὰ σύμβολα ζῶα, κύκνον τὰ τῆς Αὐστραλίας (τῆς κατὰ τὴν δύσιν παραλίας τῆς νήσου), λέοντα πελεκυφόρον τὰ τῆς Νορβηγίας καὶ ἀπροσδοκήτως ὡραίαν κεφαλὴν ἐλέφαντος, τινὰ Ἰνδικά, Μαλάκας καὶ **Sungei-Ujong** [ΑΣ.Ν]. Τὰ διαγράμματα (**Ziffres**) ὅμως ταῦτα τὰ ἡμέτερα, τὰ Ἱσπανικὰ καὶ ἄλλα ἔχουσιν ὄπισθεν τῆς κυρίας προσόψεως ἔγχρωμα κατ' ἐξαίρεσιν. Ἐπενοήθησαν δὲ αἱ τοιαῦται **ziffres** κυρίως πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς παραποιήσεως τῶν γραμματοσήμων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἑνὸς ἔθνους τοῦ ἑτέρου.

Ἡ παραδοξότης αὕτη τῶν γραμματοσήμων ἐστὶ καὶ ἡ τελευταία.

Ἵνα δὲ καὶ τὴν κατακλεῖδα τῆς περιγραφῆς τῶν γραμματοσήμων ἐπιθέσωμεν, ἐπιφέρομεν τὰ ἑπόμενα. Ὡς τὰ πολλὰ τῶν γραμματοσήμων περιβάλλονται ὑπὸ γλωττίδων ὀδοντωτῆς διαθέσεως (**gezähnt**, **dentelés**), οὐκ ὀλίγα δὲ ἄνευ τούτων

(**ungezähnt, non dentelés**). Τούτοις ἐπιπροστίθενται ἕτερα μὴ ὀδοντωτὰ μέν, ἀλλὰ κεχαραγμένον ἔχοντα τὸ μέρος τῆς ἀποκοπῆς αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων, οὕτως ὥστε ὀλίγον τανυόμενα ἀποσπῶνται (**durchstochen**)· ὅλως δηλ. ὅμοια πρὸς τὰ μονόδραχμα καὶ δίδραχμα χαρτονομίσματα ἡμῶν. Γενικῶς τελειότερα εἰσι τὰ μετὰ γλωττίδων, διότι οὐ μόνον εὐκόλως καὶ ἀκεραίως ἀποχωρίζονται ἀλλήλων τὰ γραμματόσημα, ἀλλὰ καὶ πρὸς κόσμον αὗται συμβάλλονται.

Τοιαῦτα λοιπὸν τὰ γραμματόσημα ἐν τῇ ἠθικῇ αὐτῶν ἀξίᾳ καὶ τῇ ὑλικῇ καταστάσει, μικρὰ μὲν καὶ εὐτελῆ, ἀλλὰ πολύτιμα συχνάκις διὰ τὰς καλὰς αὐτῶν ἀρετάς.

Ἐνταῦθα βεβαίως ἠδυνάμην νὰ περάνω τὸν λόγον, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ παράσχω τελείαν τὴν γνῶσιν τῶν γραμματοσήμων, θὰ ἐπαγάγω ὀλίγας εἰδήσεις ἔτι συμπληρωματικὰς ἀναγκαιοτάτας, ὧν τὸ εὐάρεστον πιστεύω ὅτι δὲν θὰ ἐπιφέρῃ ἀθυμίαν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐπεκτάσει τοῦ λόγου.

Ἀναμφιβόλως φυσικώτατα παρ' ἑκάστου ἀπευθύνεται ἡ ἐρώτησις, πότε τὰ γραμματόσημα ἤρξαντο ἐν χρήσει ὄντα. Τό ζήτημα ὅμως τοῦτο δὲν δύναται θετικῶς καὶ ἀναμφηρίστως νὰ ἐπιλυθῇ, διότι ποικίλαι γνώμαι ὑπάρχουσιν, ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀληθεῖς. Ἀποφεύγων ὅμως τὰς δυσβάτους ἐπὶ τούτων συζητήσεις, προσάγω τὰ ἀληθέστερα συμπεράσματα.

Ὁ κ. **J. W. Palmer**, δεινὸς γραμματοσημολόγος, ἐν τῷ περὶ γραμματοσήμων μόνον πραγματευομένῳ περιοδικῷ τοῦ **Bric-à-brac**, ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδομένῳ, ἐκτίθησι (**June 1887**, **No** 6) τὴν βιογραφίαν μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ **James Chalmens**, ὃν λέγει τὸν ἀληθῆ τῶν γραμματοσήμων ἐφευρετήν· τοῦτο δὲ κατὰ τὸν βιογράφον του, κατεδείχθη διὰ δίκης μετὰ τοῦ κ. **Patrick Chalmers**, υἱοῦ τοῦ **James Chalmers** καὶ τοῦ κ. **Ronlane Hill** σφετεριστοῦ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ **Chalmers**. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακάλυψις μεταξὺ τοῦ 1830—40 (ἰδίᾳ 1834). Ἀληθεύει δὲ ὄντως ἡ γνώμη, διότι μετὰ τὸ 1840 ἄρχονται ἐκδιδόμενα γραμματόσημα. Ἐν τούτοις πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγίνετο χρῆσις σφραγίδων, ἐν δημοσίοις καὶ ἰδιωτικοῖς ταχυδρομείοις, δυνάμει τῶν ὁποίων μετήγοντο οἱ φέροντες φάκελλοι εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ὡς ἀκριβῶς ἐν τῷ αὐτῷ φυλλαδίῳ τοῦ **Bric-à-brac** ἀναφέρεται. Καὶ ἀληθῶς δὲ παρ' ἡμῖν οὕτω πρὸ τοῦ 1860 ἐτελεῖτο ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ βεβαιωθῇ κεκτημένος παλαιὰν ἀλληλογραφίαν. Παρὰ ταῦτα ὅλως ἐγίνετο χρῆσις οὐχὶ σφραγίδων, ἀλλὰ ξυλογραφιῶν ἢ χαλκογραφιῶν, δι' ὧν ἀπετυποῦντο διάφοροι παραστάσεις ἐπὶ φακέλλων (**couverte**) οἷα τὰ **couverte** τῆς Σαρδηνίας τῷ 1818 καὶ 1820, τὰ παλαιότερα τῶν γραμματοσήμων, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ **Chalmers** ἐκυκλοφόρουν οἱονεὶ ἀτελειοποίητα γραμματόσημα, οὕτως εἰπεῖν, ἑπομένως αὐτὸς ἐπινοήσας τὰ γραμματόσημα ὡς νῦν ἔχουσι, πρέπει νὰ θεωρῆται ὁ ἀληθὴς καὶ μόνος τῶν γραμματοσήμων ἐφευρετής. Τιθενται λοιπὸν ἐν χρήσει τὰ γραμματόσημα ἀπὸ τοῦ 1840· ἀλλ' ὀλίγα ἔθνη μεταχειρίζονται τοιοῦτα· ἀπὸ τοῦ 1850 ὅμως ἡ χρῆσις αὐτῶν καθίσταται κοινή. Ἡμεῖς ἐξέδομεν τὸ πρῶτον γραμματόσημον τῷ 1860—1 ἐν Παρισίοις· ἐπηκολούθησε δευτέρα ἔκδοσις ἐν Ἀθήναις τῷ 1862—66, τρίτη τῷ 1875 ἐν Παρισίοις, τεταρτη τῷ 1878 ἐν Ἀθήναις πλέον ἀπὸ τοῦδε, πέμπτη τῷ 1882—83, ἕκτη τῷ 1886, ἑβδόμη τῷ 1887. Καὶ αἱ μὲν τούτων εἰσὶ συμπληρωτικαὶ τῶν προηγουμένων (αἱ τοῦ 1875 καὶ 1886) αἱ δέ τινες ὅλως ἀναιτίως εἰς μαρτύριον τῆς ἀσταθείας καὶ τοῦ εὐμεταβόλου τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος. Ἐὰν δέ τις ἐρωτήσῃ ποῖα τὰ τελευταῖα γραμματόσημα, οὐδεὶς δυνήσεται ν' ἀποκριθῇ, ἄτε καθ ἕκαστον σχεδὸν μῆνα νέων ἐκδιδομένων.

Δευτέρα ἐρώτησις φέρεται περὶ τῆς σπανιότητος τῶν γραμματοσήμων, ἥτις συχνάκις, εἰ μὴ πάντοτε, ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς τελείας καταρτίσεως πάσης συλλογῆς. Κυριωτέρα ἀφορμὴ πρὸς σπανιότητα παρατηρεῖται ἡ μετὰ βραχὺν χρόνον χρήσεως ἀντικατάστασις τῶν προηγουμένων γραμματοσήμων διὰ νέων· ὥστε οὕτως ὀλίγα μόνον ἐκτυποῦνται. Ἐὰν λοιπὸν ὑπολογίσῃ τις πόσα ἐχάθησαν ἐκ ποικίλων αἰτίων, θέλει ἰδῇ ὀλίγα τὰ ὑπολειφθέντα, ἄρα καὶ σπάνια. Τούτου ἕνεκα τὰ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς **Bergedorf** τοῦ 1861 εἰσὶν ἐκ τῶν σπανιωτέρων[1], διότι εὐθὺς τῷ αὐτῷ ἔτει ἀντικατεστάθησαν δι' ἑτέρων· δι' ὅμοιον λόγον πολλὰ τῆς **Braunschweig** ἀπέβησαν σπάνια. Ἐπίσης διάφορα τῆς Ῥωμυλίας, Μολδαυΐας, **Guiana**, Ἁγίου Μαυρικίου κτλ. Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ 1860—1 σπανίζουσι, τῷ 1862 ἐκδοθέντων νέων.

Σχετικὴ ταύτῃ ἀφορμή ἐστι καὶ ἡ διάρκεια τῆς χρήσεως τούτων, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀντικαταστάσεως, ἀλλὰ τῆς ἐντελοῦς καταργήσεως πλέον ὅλων τῶν γραμματοσήμων ἔθνους τινος. Ἡ Πολωνία π. χ. ἀπὸ τοῦ 1858—60 δὶς ἐκδοῦσα γραμματόσημα, ἔπαυσε πλέον τὴν ἔκδοσιν ἀπολέσασα τὴν αὐτονομίαν· ὅθεν ἐν τοῖς σπανίοις καταλογίζονται τὰ γραμματόσημά της· τὰ τῆς Γερμανικῆς πόλεως Βρέμης διήρκεσαν ἀπὸ τοῦ 1855—67 μετὰ πέντε ἐκδόσεων, ἐκλειπόντα δ' ἔκτοτε κατέστησαν σπάνια. Ἡ αὐτὴ αἰτία ἐπιφέρει τὴν σπανιότητα τῶν τῶν **Buenos Ayres** [AM.N.], **Confederate-States**, Ἡνωμένων Πολιτειῶν (1842—6 σπανιωτάτων). Ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ ἐξηγητέα καὶ ἡ σπανιότης τῶν προμνημονευθέντων τῆς Βουλγαρίας διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν μετὰ τοῦ ἐπιτετυπωμένου λέοντος ἐκδοθέντα ἅμα τῇ πολυθρυλήτῳ τῷ 1881—5, αὐτῷ δὲ τῷ ἰδίῳ ἔτει καταργηθέντα.

Τρίτος λόγος συμβάλλεται πρὸς τὴν σπανιότητα τῶν γραμματοσήμων, ἡ τιμὴ αὐτῶν· διότι βεβαίως ἐν ὀλίγαις περιστάσεσι γίνεται χρῆσις τοιούτων μεγάλων τιμῶν. Τοῦτο διαφαίνεται εἰς τὰ τῆς Ἀγγλίας τῆς μιᾶς (1878) καὶ πέντε (1882) λιρῶν, **Monaco 5** φράγκων, **Borneo** ἑνὸς καὶ δύο δολλαρίων, **Honeg-Koneg** [AΣ.N.] 2, 3, 10 δολλαρίων σπανιώτατον. Πρὸς τούτοις ἀντιστρόφως, πολλὰ ἐλάχιστα τιμώμενα, ἐν σμικρᾷ χρήσει εἰσίν, ἄρα σπανίζουσι καὶ αὐτά· παραδείγματα ἔχομεν ἓν τοῦ Παπικοῦ κράτους ½ **bajocchi** (=2 λεπτά), ἕτερον **Toscana** 1 καὶ **2 soldi** (=4 καὶ 8 περίπου λεπτά) κτλ. — Ὡς ἐκ τῶν κυρίων λόγος παρουσιάζονται ἡμῖν ἐπίσης καὶ αἱ διεθνεῖς σχέσεις ἑκάστου ἔθνους, ἐξ ὧν ἀνάλογος κυκλοφορία προκύπτει, ἑπομένως καὶ σπανιότης. Διὰ ταῦτα αἱ μικραὶ σχέσεις τῶν Ἀσιατικῶν ἐθνῶν **Afganistan, Heyderabad, Kaschmir** κτλ. ἐπήγαγον τῶν γραμματοσήμων αὐτῶν τὴν σπανιότητα. Παρατηρεῖται δὲ τοῦτο εἰς ἱκανὰ ἔθνη, μάλιστα εἰς τὰ παλαιότερα τῶν γραμματοσήμων τῶν ὅτε καὶ αἱ σχέσεις ἐλάττονες τῶν νῦν ἦσαν. Ἀλλ' ἔνια διακρίνονται ἐπὶ σπανιότητι, διότι ἡ τιμὴ αὐτῶν ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ὀλίγη χρῆσις ἐγένετο αὐτῶν. Ὅπως δηλ. παρ' ἡμῖν τὰ εἰκοσαλεπτα τὰ εὐχρηστότερα εἰσιν, ἥττονος δὲ κυκλοφορίας τὰ τῶν 40 λ. 50 λ., 1 δρ., οὕτω καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν ἡ τιμὴ πολλῶν γραμματοσήμων δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάδοσίν των. Ἐπὶ παραδείγματι τὰ τῶν 5 καὶ 40 **centesimi** τῆς Σαρδηνίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀλίγον διεδόθησαν. Τοῦτ' αὐτὸ καὶ παρὰ πολλοῖς τῆς Ἱσπανίας, **Ceylan**, κτλ.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

1) Σημειωτέον ὅτι διακρίνομεν εἰς σπάνια, σπανιώτερα καὶ σπανιώτατα.

Η ΕΡΙΣ

ΤΟΥ DE BROSSES ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΟΛΤΑΙΡΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ CUNISSET CARNOT (REVUE DES DEUX MONDES 1888 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 15)

(Συνέχεια καὶ τέλος)

III

Τέλος ἡ ἔρις φαίνεται ὅτι ἔληξεν, ὁ **de Brosses** ἐνίκησε, τὰ πάντα ἐφαίνοντο λαβόντα πέρας. Ὁ Βολταῖρος εἶνε διὰ παντὸς ἡττημένος, ἀφωπλισμένος, καὶ ἴσως ἠὐχαριστημένος, ἐπειδὴ γράφει τῇ 3 Ἰανουαρίου 1762, τῷ προέδρῳ **de Ruffey**· «Ὠργίσθην κατὰ τοῦ κ. **de Brosses**, ἀλλὰ δὲν μνησικακῶ». Δυστυχῶς ἡ ἀξιάγαστος αὕτη διαβεβαίωσις ἦτο ψιλὴ διαβεβαίωσις, διότι, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, ἅπασα ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Βολταίρου μετὰ τῶν βουργουνδίων φίλων αὐτοῦ, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου **de Ruffey** πρὸ παντὸς δὲ ἡ μετὰ τῶν κ. κ. **Lebaulv** καὶ **Legour**, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μακρὰ συνέχεια συκοφαντιῶν καὶ ὕβρεων κατὰ τοῦ **de Brosses**. — Οὗτοι δέ, ἄνθρωποι ἔντιμοι καὶ καλῶς πρὸ παντων ἀνατεθραμμένοι, ἐτήρουν τὸ μυστικὸν καὶ οὐδὲν ἔλεγον τῷ προέδρῳ περὶ τῶν διαθέσεων τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ. Εἰς τούτων ὅμως εἶπεν αὐτῷ· «Προσέξατε τὸν Βολταῖρον, εἶνε ἐπικίνδυνος ἄνθρωπος!» Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ **de Brosses**· «Καὶ τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ ἀφήσῃ τις τοῦτον νὰ εἶνε κακὸς ἀτιμωρητί; δὲν φοβοῦμαι αὐτόν.... Θαυμαζουσι τοῦτον, διότι γράφει λαμπρούς στίχους, ἀναντιρρήτως ποιεῖ αὐτοὺς λαμπρούς, ἀλλὰ μόνον τοὺς στίχους αὐτοῦ πρέπει τις νὰ θαυμάζῃ! Καὶ ἐγὼ θαυμάζω αὐτούς, ἀλλὰ θὰ περιφρονήσω τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐὰν καθιστᾷ αὐτὸ ἄξιον περιφρονήσεως».

Τοιαύτην ἔχων εἰλικρίνειαν ὁ πρόεδρος δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν πρώτην παγίδα, ἣν ἤθελε στήσῃ αὐτῷ ὁ Βολταῖρος. Ἡ περίστασις ἦλθε μετ' ὀλίγον, κατὰ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ **de Brosses** ἐν τῇ γαλλικῇ ἀκαδημείᾳ διὰ τὴν ἕδραν τοῦ προέδρου **Hénault**. — Πάντες οἱ φίλοι τοῦ προέδρου **de Brosses** συνεβούλευον αὐτῷ νὰ παρουσιασθῇ, διότι εἶχον συνείδησιν τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Ἐκτὸς σειρᾶς ὑπομνημάτων καὶ τῶν **Lettres Familières sur l' Italie**, εἶχεν ἀποπερατώσῃ τρία σπουδαῖα ἔργα ὡς πρὸς τοὺς καιροὺς ἐκείνους λίαν τιμώμενα τότε, **l' Histoire des navigatios aux terres australes, le Culte des dieux-fétiches**, καὶ **Traité de la formatiou mécanique des langues**. Ἦτο προσέτι μέλος τῆς ἀκαδημίας τοῦ **Dijon** καὶ τῆς τῶν ἐπιγραφῶν· οὗτοι ἦσαν τίτλοι σπουδαῖοι, καὶ δὲν ἠδύναντο ν' ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ. Πλὴν τούτων ἀλληλοδιαδόχως ἐκενοῦντο θέσεις, καὶ ηὐξάνοντο οὕτως αἱ ἐλπίδες τοῦ **de Brosses**. Ὁ πρόεδρος **Hénault**, ὁ **Monorit**, ὁ **Alary** καὶ ὁ **Mairan** ἀποθνήσκουσιν ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου.—Ἀλλ' ὅμως καθ' ἑκάστην χήρευσιν ἕδρας ἀναφύεται καὶ ἀντίπαλός τις τοῦ προέδρου· ἐνίοτε μάλιστα δὲν γινώσκουσιν ἀληθῶς πόθεν ἦλθεν οὗτος, ἄνευ τίτλων, ἄνευ φήμης καὶ δὴ καὶ χωρὶς νὰ εἶνε γνωστός. Τοιοῦτος εἶνε ὁ κ. **de Roquelaure**, ὁ πρίγκιψ **de Beauveau**, ὁ ἀββᾶς **Arnaud**, ὁ **Gaillard**, πάντες δὲ ἄνευ φανεροῦ ἀγῶνος, ἄνευ θερμῶς ὑποστηριζόντος αὐτοὺς κόμματος, πάντες ὑπερισχύουσι τοῦ **de Brosses**. Οἱ φίλοι αὐτοῦ ταρασσονται· αὐτὸς δὲ εἰς βαθεῖαν περιελθὼν ἀθυμίαν καὶ ἀπελπίσας παραιτεῖται πάσης ὑποψηφιότητος. — Δὲν ἔμαθεν ἐφ' ὅσον ἔζη τὴν πλήρη ἐξήγησιν τοῦ μυστηρίου τούτου, διότι δὲν διεσαφήθη ἐντελῶς ἢ μόνον ὅτε ἡ ἐπελθοῦσα γενεὰ συνέλεξε καὶ ἐδημοσίευσε τὴν γενικὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Βολταίρου. Ἐφάνησαν τότε γυμνὰ τὰ ἐλατήρια τῆς ῥαδιουργίας, ἅπερ ἀληθῶς κινοῦσι τὸν οἶκτον.

Κατὰ τὴν πρώτην εἴδησιν τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ **de Brosses** πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ **Hénault**, ὁ Βολταῖρος, ὅστις πολὺ μακρὰν εὑρισκόμενος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως διὰ τῶν αἰθουσῶν, τοῦ κέντρου ἐκείνου τῶν Παρισίων, ὅπου ἡ ἀκαδημιακὴ ῥαδιουργία μέλλει νὰ ἐκτυλιχθῇ, ὁ Βολταῖρος, *ὅστις δὲν μνησικακεῖ*, ἄρχεται γράφων πρὸς τὸν **d' Alembert** καὶ φανατίζει αὐτὸν κατὰ γράμμα κατὰ τοῦ προέδρου «Λέγουσιν ὅτι ὁ πρόεδρος **de Brosses** παρουσιάζεται. Εἰξεύρω ὅτι πλὴν τῶν **Fétiches** καὶ **les terres australes**, ἔγραψε βιβλίον τι περὶ τῶν γλωσσῶν, ἐν ᾧ ὅ,τι μὲν ἐλεηλάτησεν εἶνε ἀρκετὰ καλόν, ὅτι δ' ἔχει ἴδιον εἶνε ἐλεεινόν.... ἔδειξε χειρίστην διαγωγὴν πρὸς ἐμέ, καὶ κρατῶ ἔτι τὴν ἐπιστολήν, ἐν ᾗ μοὶ γραφει διὰ λέξεων αἰνιγματωδῶν, ὅτι, ἐὰν καταδιώξω αὐτόν, δύναται νὰ μὲ καταμηνύσῃ ὡς συγγραφέα ἔργων ὑπόπτων, ἃ ἐγὼ βεβαίως δὲν ἐξεπόνησα»—Αὗται ἦ-

σαν ἀσεβεῖς συκοφαντίαι, ἀλλ' ὁ d' Alembert, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ, χωρὶς νὰ βασανίσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐξάπτεται ὡς ἄνθρωπος εἰς κόμμα ἀνήκων καὶ ἁπλῶς εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ ὑπείκων. Εὐθὺς ἀναλαμβάνει τὸν πόλεμον καὶ δίδει λογαριασμὸν τῷ Βολταίρῳ περὶ παντὸς ὅ,τι ἂν πράττῃ. Ἀγγέλλει αὐτῷ ὅτι ὁ de Brosses ἔχει πολλοὺς φίλους ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, ἀλλ' ὅτι ἐλπίζει ὅτι θὰ κατορθώσωσι νὰ ἀποσπάσωσιν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ ἀμφότεροι εἰς τὸ ἔργον. — Ὁ μὲν Βολταῖρος γράφει εἰς ἐκείνους, οὓς δὲν ἐπισκέπτεται ὁ d Alembert, ὅλαι δ' ἐπιστολαί, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοῦ προέδρου, δὲν εἶνε εἰμὴ ἓν ὕφασμα συκοφαντιῶν καὶ ὕβρεων. Ἀποκαλεῖ αὐτὸν ξόανον(*), κατεργαροπρόεδρον, τυραννίσκον, ἄνθρωπον ὑπορρινίζοντα κτλ. — Μετ' ἀπιστεύτου ἐπιμονῆς δημιουργεῖ αὐτῷ ἀντιπάλους διὰ τὴν Ἀκαδημείαν, φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐφεύρῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Morin ἐκείνου τοῦ τόσον κακολογηθέντος ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Beaumarchais. Ἐν ἐλλείψει ἀνδρῶν ἐνθυμεῖται τὸν Delille, οὗ ὁ διορισμὸς δὲν ἐπιτρέπεται διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας. Ἀφ' οὗ δὲν δέχεσθε τοῦτον, γράφει, δὲν δύνασθε νὰ εὕρητε εἶδός τι μεγάλου ἄρχοντος;» Πρόκειται κυρίως οὐ μόνον νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν de Brosses, ἀλλα, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Βολταῖρος, «νὰ ἀηδιάσῃ οὗτος ἅπαξ διὰ παντός». Ἐὰν ἐννοῇ τις νὰ ἀντισταθῇ, ὡς ἔπραξεν ὁ ἀρχιστράτηγος de Richelieu, ὁ Βολταῖρος διπλασιάζει τοὺς κτύπους, αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ διαδέχονται ἀλλήλας· «Ἀναγκάζομαι νὰ ἐνοχλῶ τὸν ἥρωά μου δι' ἀκαδημαϊκοὺς εὐτελισμούς, γράφει τῷ ἀρχιστρατήγῳ, ἀλλὰ μοὶ γράφουσιν ὅτι θέλετε ὡς συνάδελφον πρόεδρόν τινα τῆς Βουργουνδίας, ὀνόματι de Brosses. ζητῶ παρ' ὑμῶν ὡς χάριν, ἐκλαμπρότατε, νά μοι δώσητε τοῦτον ὡς διάδοχόν μου. Δὲν θὰ περιμείνῃ ἐπὶ πολύ, καὶ θὰ ἀπέθνησκον ἐκ λύπης πρὸ τοῦ καιροῦ, ἂν ὑπεστηρίζετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον» καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα· «Δὲν γνωρίζετε τὸν πρόεδρον de Brosses. ἐγὼ ὅμως γνωρίζω αὐτόν, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ μὲ καταγγείλῃ». «Ὑπὸ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἡμερομηνίαν, γράφει τῷ de Ruffey, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Gaillard· « . . . Ἔγραψα τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ὑπὲρ τοῦ Gaillard, πρὶν ἢ μάθω ὅτι ὁ κ. de Brosses ἤθελε νὰ γένηται συνάδελφος ἡμῶν. Θὰ ποιήσῃ ἡμῖν βεβαίως μεγίστην τιμὴν εἰς τὴν πρώτην εὐκαιρίαν». — Ἡ εὐκαιρία δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῇ, καὶ τότε ὁ Βολταῖρος γράφει τοῦ d' Alembert, «Ἰδοὺ τετάρτη κενὴ ἕδρα· δώσατε ταύτην εἰς ὅν τινα θέλετε. ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶνε οὗτος ὁ πρόεδρος de Brosses, εἰμαι ηὐχαριστημένος». Κατόπιν ἐν νέᾳ ἐπιστολῇ, «διῆλθον τὸν Ῥουβίκωνα, ὅπως καταδιώξω τὸν ὑπορρινίζοντα, τὸν συκοφάντην καὶ τὸν καταδιώκτην, καὶ δηλῶ ὅτι θὰ ἀναγκασθῶ νὰ ἐγκαταλίπω τὴν θέσιν μου, ἐὰν δοθῇ αὐτῷ ἡ ἕδρα».

(*) Ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος δὲν δύναται νὰ μετενεχθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεθ' ἧς καυστικότητος ἐξέφρασεν αὐτὸν ὁ Βολταῖρος. Ὀνομάζει τὸν de Brosses fétiche ἀναφερόμενος εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ le Culte des dieux-fétiches.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη, γενομένη ὑπὸ τοιαύτης ἀδιαλείπτου μανίας, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐπιτύχῃ.

Εἴδομεν ὅτι ὁ de Brosses ἀπώλεσε τὸ θάρρος αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπαρουσιάσθη πλέον. Τότε μετ' ἐλευθεριότητος, μετὰ μεγαλείου ψυχῆς, οὗ ἡ τόσον ἀφελῶς παρατολμος ἐπίδειξις ἀφοπλίζει ἡμᾶς, συνεχώρησεν ὁ Βολταῖρος τῷ προέδρῳ de Brosses ἅπαντα τὰ κακά, ἅπερ ἐποίησεν αὐτῷ. Ἠθέλησε νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ ἐκ νέου ἀλληλογραφίαν, καὶ μέχρι τοσούτου προέβη ἡ ἀταραξία τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὥστε νὰ γράψῃ τῷ de Brosses κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1776 «Τὸ κατ' ἐμέ, ἐν ᾧ εὑρίσκομαι ἡλικίᾳ οὐδὲν ἄλλο συμφέρον ἔχω ἢ νὰ ἀποθάνω ἔχων τὴν εὔνοιαν ὑμῶν». Δὲν δύναταί τις νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ ἐνταῦθα τὸ τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου, ὅτε οὗτος παρεπονεῖτο κατὰ τοῦ Βολταίρου εἰς τὸν Darget· «Ἀγανακτῶ, διότι τοσοῦτον πνεῦμα καὶ τόσαι γνώσεις δὲν καθιστῶσι τοὺς ἀνθρώπους βελτίονας».

Ἀλλὰ δὲν εἶνε βεβαίως παρηγορία διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰς μεγίστας διανοίας ὑποκειμένας εἰς τοιαύτας ἐκπτώσεις! — Ὁ Sainte Beuve. ὃν δὲν δύναμαι ν' ἀντίσχω εἰς τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παραθέσω καὶ πάλιν, συνάγει ἐκ πάντων τούτων συμπέρασμα λίαν φιλοσοφικόν, ἀφ' οὗ ὑπέμνησε τὴν σπουδαίαν ἐπιστολὴν τοῦ Βολταίρου πρὸς τὸν Thièrrot· «Τὸ ψεῦδος δὲν εἶνε ἐλάττωμα εἰμὴ μόνον ὅταν προξενῇ κακόν, εἶνε δὲ μεγίστη ἀρετή, ὅταν ἐπιφέρῃ τὸ καλόν, λέγετε ψεῦδη, φίλοι μου, λέγετε ψεῦδη, θὰ ἀνταποδώσω ὑμῖν ταῦτα ἐν καιρῷ, κτλ.». Ὁ ἔνδοξος κριτικὸς προσθέτει, «Ὅταν παίζωμεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας οὕτως εὐθύμως μετὰ τοῦ ψεύδους, γίνεται ἡμῖν τοῦτο εὐκολώτατον ὄργανον πρὸς πάντα ἡμῶν τὰ πάθη, ἡ συκοφαντία οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ψεῦδος, εἶνε ὅπλον, ὅπερ θέτει τὸν ἄνθρωπον εἰς πειρασμόν· πᾶς ψεύστης ἔχει αὐτὴν ἐντὸς τῆς θήκης, καὶ δὲν αἰσθάνεται δυσκολίαν νὰ μεταχειρισθῇ ταύτην, ὅταν μάλιστα ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ μάθῃ τοῦτο . . . . Φοβοῦμαι πολὺ ὅτι ἐν πάσαις ταῖς συμμαχίαις καὶ τοῖς συνεταιρισμοῖς τῶν παίδων, τῶν φύλων καὶ τῶν κομμάτων, οἱ ἄνθρωποι σήμερον ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τότε, καὶ ὅτι τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσι κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων καὶ τόλμης αὐτῶν ὅτι ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ d' Alembert ἠρνοῦντο αὐτοῖς τόσον ὀλίγον. Ὅστις εἶνε καλῆς πίστεως καὶ εἰλικρινής, ἔστω καὶ λεληθότως, οὗτος ἔχει ἤδη πράξῃ ἀρκετὰ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ καὶ πρὸς διατήρησιν τοῦ τιμίου ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ».

Αὐτὸς ὁ πρόεδρος de Brosses θὰ δείξῃ ἡμῖν ἐφαρμογὴν τινὰ τῶν λαμπρῶν τούτων ἀρχῶν. Θὰ ἴδωμεν καὶ αὐτὸν κρίνοντα τὸν Βολταῖρον. Ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, μεθ' ὧν συνώδευσεν ἓν τῶν ἔργων αὐτοῦ, προήχθη νὰ ὁμιλήσῃ, περὶ τῶν Λατίνων συγγραφέων, οἵτινες ἀπεπειρῶντο νὰ μιμηθῶσι τὸ ὕφος τοῦ Σαλλουστίου, ἔλαβε τοῦτο ὡς ἀφορμὴν ἵνα πραγματευθῇ περὶ τῶν συγχρόνων αὐτῷ συγγραφέων, οἵτινες προσεπάθουν νὰ μιμηθῶσι τὸν Βολταῖρον. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὡμίλησε περὶ αὐτοῦ μετ' ἐλευθερίας πνεύματος καὶ καθαρᾶς ἀμεροληψίας, ἅπερ ἀποτελοῦσι τὴν αἰσθητοτάτην καὶ τιμητικωτάτην ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ. «Ὁ Βολταῖρος, λέγει οὗτος, ὁ μέγιστος χρωματιστής, ὅστις ὑπῆρξε ποτέ, ὁ ἐπαγωγότατος καὶ εὐαρεστότατος ἔχει ἴδιον τρόπον, κέκτηται δὲ μόνος τὴν τέχνην νὰ ποιῆται χρῆσιν αὐτοῦ ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις θέμασι, καὶ ἂν ταῦτα ἀπαιτῶσιν ἄλλον τρόπον, μεταχειρίζεται πάντοτε τὸν αὐτόν. Εἶνε μοναδικὸν πρότυπον, ὅπερ παράγει μέγαν ἀριθμὸν ἀντιγραφέων». — Τοῦτο εἶνε, ὡς βλέπει ἕκαστος, ὑψηλὴ ἀμεροληψία. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἐξ ὅλης ταύτης τῆς φιλοσοφίας, προκύπτει οὐχ ἧττον ἡ ἀλήθεια ὅτι ὁ de Brosses ἀπέτυχεν ἕδρας ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, ἡ μόνη δ' αἰτία εἶνε ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ τὰ 52,50 κυβικὰ μέτρα ξύλων, ἃ ὁ μὲν Charlot Baudy παρέδωκε τῷ Βολταίρῳ οὗτος δ' ἔκαυσεν.

Ὁ πρόεδρος παρηγορήθη καὶ ὑπέστη τὴν πληγήν ὡς συνήθιζε ν' ἀνέχηται πᾶν ὅ,τι συνέβαινεν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ, τουτέστι μετὰ τῆς ἠρέμου σταθερότητος ἀνδρὸς ὑπερόχου. Ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ τοῦτον καὶ, ὡς τόσοι ἄλλοι, νὰ διευθύνῃ ἐναντίον τῆς Ἀκαδημείας, ἥτις εἶχε κυριευθῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ῥᾳδιουργίας, τὰ δριμύτατα βέλη ἡ καυστικότης τοῦ λαμπροῦ πνεύματος αὐτοῦ καθίστα αὐτῷ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐκολωτάτην. Οὐδὲν ὅμως τούτων ἔπραξε, νομίζων βεβαίως ὅτι θὰ ἐταπείνου αὐτὸς ἑαυτόν, ἐὰν ἠμαύρου σύλλογον, εἰς ὃν ἐζήτησε τὴν τιμὴν νὰ εἰσέλθῃ. Παρεῖχε δ' οὕτω παράδειγμα, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι θὰ ἦτο μιμήσεως ἄξιον.

Μιχαηλ Γ. Α. Βασιλειου.

THÉODORE DE BANILLE

Η ΩΧΡΑ ΕΛΟΙΖΗ

Ἐν τῇ ὁδῷ Ἁγίου Ἰακώβου, πρὸς τὸ ἄνω αὐτῆς μέρος, καὶ ἀπέναντι τῶν νέων οἰκοδομῶν, ἃς ἀναγκαίως ἐκεῖ ἔκτισαν ἕνεκα τῆς ῥυμοτομίας τῆς ὁδοῦ Σουφφλώ, ὑπῆρχε, κατεδαφισθεῖσα νῦν, παλαιὰ οἰκία, μέλαινα ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἀπαισία τὴν ὄψιν, ἐτοιμόρροπος, διερρηγμένη ἄνωθεν ἕως κάτω, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦν ἐγκατεστημένον ἀπὸ τοῦ 1830 τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Καππαδοκίας, ὅπερ λίαν προσφυῶς οἱ κάτοικοι τῆς λατινικῆς συνοικίας ἐπωνόμαζον «Ξενοδοχεῖον τῆς ἀπελπισίας». Ἦτο τὸ ἀποκλειστικὸν ἐνδιαίτημα τῶν ἐκ Corrèze ἀπόρων φοιτητῶν, εἰς οὓς οἱ γονεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποστέλλωσιν ἢ ἀνεπαρκῆ καὶ εὐτελῆ ποσά, οἵτινες ὅμως εὕρισκον προσφιλῆ ξενίαν παρὰ τῷ διευθυντῇ συμπατριώτῃ των Γκαριέλ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἡλικίας σήμερον 54 ἐτῶν, ἠγόρασε τὸ ξενοδοχεῖον τῷ 1860, καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἔσχε τὴν δυστυχίαν ν' ἀπολέσῃ τὴν σύζυγόν του. Ἔκτοτε παρεδόθη εἰς τὴν μικρὰν ὑπηρεσίαν του, εἰς ἣν ἐπήρκει μόνος αὐτὸς μὴ ἔχων ἀνάγκην ὑπηρετῶν, καὶ ἐκαθάριζε καὶ ἐτακτοποίει μέχρι τινὸς τὰ δώδεκα δωμάτιά του. Ἀλλ' ἡ σαθρὰ οἰκία, καθισταμένη σὺν τῷ χρόνῳ ἐρείπιον δὲν ἐπεδέχετο τὸ σάρωθρον, καὶ ὡς ἐκ τοῦ εἰσδύοντος ἀπὸ τῶν παραθύρων κονιορτοῦ εἶχε πληρωθῆ ἀνεξαλείπτου ἀκαθαρσίας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέπιπτον τεμάχια ἐκ τῶν χωρισμάτων τῶν δωματίων, καὶ ὁ Γκαριὲλ τὰ ἐπεσκεύαζε μόνος διὰ προσκαίρων μέσων, ἕως οὗ ἡ ῥυμοτομία ἀπῄτησε τὴν κατεδάφισίν της.

Οἱ ἔνοικοι τοῦ ξενοδοχείου τῆς Καππαδοκίας φοιτηταὶ ἦσαν εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ βίου των, ἐπλήρωνον τακτικῶς τὸ γλίσχρον ποσὸν τοῦ ἐνοικίου, ἀναγνωρίζοντες τὴν πτωχείαν των καὶ μὴ ἔχοντες ἀξίωσίν τινα παρὰ τοῦ διευθυντοῦ των, οὗτινος ἐγνώριζον ἄλλως τὴν ἴσην τῇ αὐτῶν ἀπορίαν. Ἐὰν ἦσαν εὐπορώτεροι θὰ ἐτρέφοντο ὑπὸ τοῦ Γκαριέλ, ὅστις ἦτο ἄριστος μάγειρος, ἀλλ' ἡ πολυτέλεια αὕτη δὲν ἦτο δι' αὐτούς, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ζητήσωσι τὴν πτωχικὴν τροφὴν των εἰς εὐτελές τι μαγειρεῖον τῆς συνοικίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήρχοντο πεινῶντες. Τὸν χειμῶνα συνηθροίζοντο πάντες εἰς ἓν δωμάτιον, ὅπερ εἶχον εὑρύνει καταρρίψαντες τὰ χωρίσματα δύο συνεχομένων δωματίων, ἵνα ἐκ τῆς συναθροίσεως θερμαίνωνται ἀπὸ τοῦ ἀκαθέκτου ψύχους ὅπερ ἐλευθέρως ἐκυριάρχει ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ. Συνήθροιζον τὰς τραπέζας των καὶ τὰ χωλὰ καθίσματα καὶ ἐμελέτων ἀπὸ κοινοῦ, φωτιζόμενοι ὑπὸ ἀπερριμμένων ὡς ἀχρήστων λυχνῶν, ἃς μόλις συνεκράτει ἡ ὑπομονὴ τοῦ Γκαριέλ. Τὴν ἡμέραν παρηκολούθουν τὰς παραδόσεις καὶ ἐμελέτων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, καὶ τὴν ἑσπέραν ἤρχιζεν ἡ συνάθροισις καὶ ἐνεκαθίσταντο ἡ συνδιαλέξις καὶ ἡ συμμελέτη, ἣν ἐπέτεινον ὅσον τὸ δυνατὸν ἀργότερον, καὶ μόλις ὅταν πλέον ὁ κόπος τοὺς κατέβαλλεν ἀπεσύροντο εἰς τὰ παγερὰ των δωμάτια.

Ἀνατεθραμμένοι ὑπὸ τῆς στυγνῆς τροφοῦ, τῆς Ἐνδείας, ἧς πάντες εἶχον θηλάσει τὸν ξηρὸν μαστόν, οἱ νέοι οὗτοι ἦσαν ἐρευνηταί, σκεπτισταί, ἄνθρωποι τῆς ἐργασίας, ἀνῤῥόμητοι, ἀποφασισμένοι νὰ δαμάσωσι τὴν ζωὴν ἀντὶ παντὸς συμβησομένου, καὶ οἵτινες, μακρὰν ἄλλως πάσης τέρψεως, δὲν εἶχον ἄλλο δυνατὸν καταφύγιον ἢ τὴν ἐπιστήμην. Ἀδυνατοῦντες ν' ἀγοράσωσι βιβλία νέα, ἐπρομηθεύοντο ἐφθαρμένα καὶ ῥυπαρὰ καὶ μάλιστα διαλελυμένα, ἀφοῦ ὁ Γκαριὲλ ἐγνώριζε νὰ τὰ συρράπτῃ. Ἦσαν πάντες ἠνωμένοι ἐν τῷ αὐτῷ πόθῳ, νὰ μάθωσι, νὰ γνωρίσωσι, ν' ἀνασκάψωσι πάντα, καὶ εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ τις τὴν ἐπίμονον φιλοπονίαν των, ἐὰν σκεφθῇ ὅτι εἷς πλανώδιος καὶ ἄργος θὰ εὑρίσκετο εἰς φοβερὰν ἀμηχανίαν καὶ θ' ἀπέθνησκεν ἐξ ἀνίας ἐν τῇ ἀπαισίᾳ ἐκείνῃ φυλακῇ. Σημειώσατε δὲ ὅτι περιορισμένοι καὶ ἠναγκασμένοι ὑπὸ τῆς πενίας, οἱ φοιτηταὶ οὗτοι εἶχον λησμονήσει καὶ αὐτὸν τὸν ἀληθεύοντα ἔρωτα· καὶ μόνον εἷς ἐξ αὐτῶν ἔκαμεν ἐξαίρεσιν εἰς τὸν αὐστηρὸν τοῦτον κανόνα, τοῦθ' ὅπερ ἤρκεσεν, ὡς θὰ ἴδητε ἀμέσως, ὅπως μεταβάλῃ τὸν βίον πάντων τῶν ἄλλων.

Ἐν ἔτει 1862, εἷς ἐξ αὐτῶν, φοιτητής τις τῆς Φαρμακευτικῆς, ὀνομαζόμενος Περρέβ, περατώσας τὰς σπουδάς του, καὶ ἠναγκασμένος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς γονεῖς του, οἵτινες τῷ ἀπῄτουν νὰ ἐπανέλθῃ ἐν **Tulle**, τῇ πρωτευούσῃ τοῦ νομοῦ **Corrèze**, ἐν ᾧ διέμενον, ὡμολόγησεν εἰς τοὺς φίλους του ὅτι διετήρει ἐρωμένην, πτωχήν τινα, ὡς αὐτός, ῥάπτριαν, καὶ ὅτι ἡ δυστυχὴς κόρη ἔμελλε νὰ καταστῇ μετ' ὀλίγον μήτηρ. Τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλο ἢ νὰ τοῖς ἐμπιστευθῇ τὴν μητέρα καὶ τὸ τέκνον; Οἱ γονεῖς του ἦσαν ἐκ τῶν αὐστηρῶν ἐκείνων καὶ ἀκάμπτων ἐπαρχιωτῶν, καὶ ὁ πατήρ του, φαρμακοποιὸς καὶ ἐπίτροπος ἐκκλησίας, ἠδύνατο νὰ τὸν στείλῃ εἰς ὅλους τοὺς διαβόλους εὐκολώτερον παρὰ νὰ τῷ δώσῃ μίαν δραχμήν. Οἱ φοιτηταὶ οὐδόλως ἐσκέφθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὴν παρακλησιν τοῦ συναδέλφου των· ἦσαν ἐξ ἐκείνων οὓς οὐδὲν φοβίζει, καὶ οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι ὁ βίος εἶνε πλήρης καθηκόντων πρὸς ἐκπλήρωσιν. Ἡ ῥάπτρια, Φαννὺ **Buisson**, παρ' ὅλας τὰς ἐνδελεχεῖς θεραπείας των ἀπεβίωσε μετὰ τὸν τοκετόν, ἀφήσασα εἰς τὸν κόσμον θῆλυ τέκνον, ὀνομασθὲν Ἐλοΐζη, ὅπερ οἱ φοιτηταὶ ἔφερον παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ τῆς Καππαδοκίας, ἔνθα μετ' ἀπεριορίστου ἀφοσιώσεως τὸ ἀνέθρεψαν διὰ τοῦ **biberon**, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπλήρωνον τροφόν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, τὸν χειμῶνα, ὑπῆρχε πάντοτε θερμότης ἐν τῷ κοινῷ δωματίῳ, καὶ ἀπαύστως τινὲς ἐξ αὐτῶν ἠργάζοντο περιποιούμενοι μετὰ τρυφερότητος τὴν μικρὰν Ἐλοΐζην, μετὰ τῆς ἐπιδεξιότητος, τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς ἀνεξαντλήτου ἐκείνης μητρικῆς ὑπομονῆς. Τὰ ὡραιότερα ὑπνωτικὰ ᾄσματα ᾖδοντο γλυκέως παρὰ τὸ λίκνον καὶ ὡς ὑπὸ φιλοστόργου μητρός. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Ἐλοΐζη ηὔξανε καὶ ἀνεπτύσσετο εἰς κύκλον νέων, ἐνῷ τὰ πρόσωπα ἀνανεοῦντο, ἀλλ' ἔμενε πάντοτε ἡ αὐτὴ ψυχή, καὶ αἱ ἀποφάσεις τῆς πρώτης ἡμέρας ἐτηροῦντο αὐστηρῶς καὶ ἀπαρεγκλήτως.

Οἱ πρῶτοι κηδεμόνες τῆς Ἐλοΐζης, οἱ σύγχρονοι τοῦ Περρέβ, εἶχον ψηφίσει νὰ μείνῃ αὕτη ἀγνὴ καὶ τιμία· οὕτω λοιπὸν ἔπρεπε νὰ διάγῃ ἐν μέσῳ αὐτῶν, νὰ μὴ ἀφήνηται ποτε μόνη, καὶ πρὸ πάντων νὰ διδαχθῇ περὶ ὅλων τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων, διότι οἱ σκεπτισταὶ οὗτοι ἐγνώριζον κάλλιστα τὸν κόσμον, ὥστε νὰ μὴ ἀγνοῶσι τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ἐκτίθενται αἱ νέαι ἕνεκα τῆς ἀγνοίας των. Οὕτω, μεθ' ὅλων τῶν προφυλάξεων καὶ περισκέπτων μέτρων, ἅτινα ἀπῄτει ἡ τρυφερὰ καὶ ἀθῷα αὕτη ψυχή, τῇ ἐδίδαξαν τὰς ταλαιπωρίας, τὰς κακουχίας, τοὺς φοβεροὺς ἀγῶνας, τὰ φρικώδη αἴσχη τοῦ κοινωνικοῦ βίου, καὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ μαρτύρια ἅτινα ἐπιβάλλει ἡμῖν τὸ ἔγκλημα ὑπὸ τὴν προσωπίδα τοῦ ἔρωτος.

Ἡ Ἐλοΐζη ἐπροστατεύετο ἄλλως καὶ ὑπὸ τῆς παιδείας της, διότι, χωρὶς νὰ παρατηρῇ ὅτι καθ' ἡμέραν ἐμάνθανέ τι, εὑρέθη αἴφνης, εὐθὺς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, μεμυημένη εἰς τὰς μᾶλλον ἀφῃρημένας σπουδάς. Οἱ σοβαροὶ διάλογοι τῶν φίλων της τῇ ἤνοιγαν ἀπείρους ὁρίζοντας, ἤρουν αὐτῇ πάντας τοὺς πέπλους καὶ μετ' ὀλίγον ἦτο ἴση αὐτοῖς. Ἐδιδάσκετο ἐκ τῶν αὐτῶν βιβλίων, ἀνεγίνωσκε τὸν Ὁράτιον καὶ τὸν Λουκρήτιον λατινιστί, ὡς δεσποινὶς ἀναγινώσκει τὰς ἐπιφυλλίδας. Οὐδέποτε οἱ γενναῖοι αὐτῆς σύνοικοι ἐσκέφθησαν νὰ τῇ δώσωσιν ἐξωτερικήν τινα ἐργασίαν γνωρίζοντες τὴν διαφθορὰν τῶν ἐργαστηρίων· ἤλπιζον νὰ τὴν συζεύξωσιν ἡμέραν τινὰ μετά τινος ἐξ αὐτῶν, ἢ μὴ ἄλλου τινος τιμίου νέου, εὐπορωτέρου αὐτῶν καὶ μὴ ἔχοντος ἀνάγκην προικός.

Τὴν εἶδον, πρὸ 8 ἐτῶν, μεταξὺ τῶν φίλων της τούτων· δεκαπενταετὴς τότε τὴν ἡλικίαν, ὑψηλή, ῥαδινή, μετὰ κανονικῶν χαρακτηριστικῶν, ὀλίγον ἰσχνὴ καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ἀλλὰ σκοτεινούς, ἦτο ὡραιοτάτη ἀλλὰ παραδόξου τινος ὠχρότητος, ἥτις ἀνεδείκνυε περισσότερον τὴν λάμψιν τῆς θαυμασίας καστανοχρόου κόμης της. Ἔζη μετὰ τῶν φοιτητῶν, καθαρώτατα ἐνδεδυμενη, εὐπροσήγορος εἰς πάντας, σοβαρά, πλήρης χάριτος, ἀναγινώσκουσα ἢ ῥάπτουσα τὰ ἐνδύματα της, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐνδύματα. Σπανίως ὡμίλει καὶ ἔμενε σιγηλή, ὡς καχεκτικὸν ἄνθος θάλλον ἐν ὑπογείῳ. Ὅταν οἱ φοιτηταὶ ἐξήρχοντο ἐπὶ τὸ γεῦμα ἢ δεῖπνον, ἐδείπνει καὶ αὐτή, μόνη, ὑπηρετουμένη ὑπὸ τοῦ Γκαριέλ, ὅστις κατόρθου νὰ τῇ παρέχῃ μίαν ἐκλεκτὴν μερίδα, καὶ ἓν ποτήριον καλοῦ οἴνου.

Πολλάκις οἱ καλοὶ φίλοι της δὲν ἔτρωγον σχεδὸν· διῆγον μετ' ἀπιστεύτου λιτότητος, καὶ ὅταν κατόρθουν νὰ συνάζωσι λεπτὸν πρὸς λεπτὸν 20 ἢ 30 δραχμάς, ἐλάμβανον τὴν Ἐλοΐζην καὶ τῇ ἠγόραζον μίαν ἐνδυμασίαν! Μετὰ τὸ δεῖπνον, καθ' ἑσπέραν, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τὴν ἔφερον τὸ θέρος εἰς τὸ μουσεῖον καὶ τὸν κῆπον τοῦ Λουξεμβούργου, τὸν χειμῶνα εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, καὶ οὐδέποτε ἡ νέα, εἰς τοὺς περιπάτους τούτους ἐπεδείκνυε σκιὰν καλλωπισμοῦ καὶ φιλαρεσκείας, ἐγνώριζεν ἄλλως ὅτι οἱ φίλοι της θὰ ἐτιμώρουν αὐστηρῶς οἱονδήποτε ὅστις θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ τὴν ἀτενίσῃ αὐθαδῶς. Τοῦτο ἐπίσης ἐγνώριζον καὶ πάντες οἱ τῆς συνοικίας, ἐν ᾧ βλέποντες αὐτὴν διερχομένην τὴν ἑσπέραν μετ' αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σιωπηλὰν καὶ λευκοτάτην τὴν εἶχον ἐπωνομάσῃ — Ἐλοΐζη ἡ Ὠχρά.«—»

Ἐν τούτοις, τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἡ Ἐλοΐζη ἠγάπησε· τίς ἠδύνατο ν' ἀποφυγῇ τὸ πεπρωμένον τοῦτο; Ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπησε καὶ παρ' οὗ ἀντηγαπήθη, ἦτο φοιτητής τις τῆς Νομικῆς, νεωστὶ ἐγκατεστημένος ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τῆς Καππαδοκίας, ὃν κατέφλεγεν ἡ πολιτικὴ φιλοδοξία. Πεπροικισμένος ὑπὸ ἐξόχου συγγραφικοῦ ταλάντου σφριγῶν καὶ σοβαρὸς συγχρόνως, ὁ Παῦλος Ἀθενᾶς, παρακολουθῶν τὰς παραδόσεις, ἔγραφεν ἄρθρα ἀξιόλογα εἰς διακεκριμμένον δημοκρατικὸν φύλλον, καὶ προοιωνίζετο μέλλον εὐτυχὲς ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Ἡ Ἐλοΐζη καὶ αὐτὸς ἐβλήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κεραυνοβολήματος. Ἐν τούτοις, οὐδὲ λέξις, οὐδὲ βλέμμα ἐπρόδιδε τὸ ἀμοιβαῖον πάθος των, ὅπερ ἐμάντευσαν πάντες οἱ λοιποὶ φίλοι των, ἀλλ' οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τι, ἅτε ἀναμένοντες τὴν ἡμέραν τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἐρώτων των.

Ἡ θεληματικὴ αὕτη καὶ ἐξηναγκασμένη σιωπὴ περιέβαλε διὰ πυκνοτέρου πέπλου μελαγχολίας τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Καππαδοκίας, ἐν ᾧ ἡ ἀθλιότης καὶ ἀνία ηὔξανον, διότι ἡ γενεὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων πτωχῶν ἐργατῶν τῆς ἐπιστήμης ἀπώλλυτο, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνοίκων ἠλαττοῦτο· ὁ Γκαριὲλ δὲν κατώρθου νὰ διεξάγῃ τὴν ὑπηρεσίαν, νὰ ἑνώσῃ τὰ δύο ἄκρα, ὡς λέγουσι κοινῶς, ζῶν ἤδη κατὰ γράμμα ἐκ τοῦ μηδενός. Οἱ φοιτηταὶ ἐβράδυνον νὰ οἰκονομήσωσι μικρόν τι ποσὸν καὶ τὰ ἐνδύματα τῆς Ἐλοΐζης ἦσαν κατερρακωμένα. Προῃσθάνετο ὅτι κακόν τι θὰ τοῖς συνέβαινε. Τοῖς συνέβη τῷ ὄντι κακὸν αἰφνίδιον, μέγα.

Ὁ Παῦλος Ἀθενᾶς προσεκλήθη εἰς μονομαχίαν ἐξ αἰτίας ἄρθρου τού τινος, ἐν ᾧ κατήγγελλεν ἀτιμίαν.

Μετὰ τοῦ προαισθήματος ἐκείνου, ὅπερ δὲν λείπει εἰς τὰ βαθέως σκεπτικὰ πνεύματα, οἱ φοιτηταὶ ἐμάντευσαν ὅτι ὁ ὡραῖος σύντροφός των ἐβάδιζε πρὸς τὸν θάνατον, καὶ διεχώρισαν μετ' ἀποφάσεως τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἀναλάβωσι τὰς ὑπηρεσίας των, ἵνα ὅσον κάλλιον ἐπαγρυπνῶσιν ἐπὶ τῶν δύο ὑπάρξεων, ἃς θὰ προσέβαλλεν ἡ καταστροφή. Ἵνα μὴ ἀνησυχήσωσι τὴν Ἐλοΐζην, δύο μόνον ἐξ αὐτῶν ἔμειναν παρ' αὐτῇ, πέντε δὲ συνώδευσαν τὸν Παῦλον εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς· καὶ ἐκ τούτων δύο ὡς μάρτυρες, εἷς ὡς χειροῦργος, καὶ οἱ ἕτεροι δύο ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἔκβασιν. Τέλος οἱ λοιποὶ ἔνοικοι τοῦ ξενοδοχείου, διότι ὑπελείποντο ἀκόμη πέντε, ἀνέμενον πυρετωδῶς εἰς μικρὸν καφενεῖον ὑπὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Ἡ πάλη ἔλαβε χώραν τὴν 8ην πρωϊνὴν ὥραν· τὴν 9ην οἱ ἀγγελιαφόροι ἀνήγγειλον εἰς τοὺς συναδέλφους των τὸν θάνατον τοῦ Παύλου Ἀθενᾶ, κτυπηθέντος ὑπὸ σφαίρας εἰς τοὺς μήνιγγας.

Πᾶσαι αἱ προφυλάξεις ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς· εἰς τὴν πρώτην συλλαβήν, ἡ Ἐλοΐζη ἐμάντευσε τὴν τύχην του, καὶ ἔκτοτε ἀκίνητος, ἐξηγριωμένη, οἱονεὶ μεταβληθεῖσα εἰς ἄγαλμα ἐξ ἀλαβάστρου, ἔμεινεν εἰς τὸ παράθυρον ἐπὶ μίαν ὥραν ἀκόμη, ἥτις τῇ ἐφάνη μακρὰ ὡς ἡ αἰωνιότης. Ἐπὶ τέλους τὸ πτῶμα τοῦ Ἀθενᾶ μετηνέχθη καὶ ἐτέθη ἐπὶ κλίνης. Ἡ Ἐλοΐζη ἔπλυνε μόνη τὴν πληγήν, τὴν χαίνουσαν καὶ αἱμόφυρτον ὀπήν, καὶ ἠσπάσθη τὸ μέτωπον καὶ τὰ χείλη τοῦ φίλου της μετὰ παραφόρου λύσσης. Ἀδιαφοροῦσα ἐὰν ἦτο νὺξ ἢ ἡμέρα ἔμεινεν εἰς τὸ πλευρόν του ἕως τῆς ἐκφορᾶς του· ἔκτοτε ἡσυχος, λευκοτάτη ὡς ἡ χιών, μὴ ποιοῦσα πλέον τὸν ἐλαχιστον θόρυβον, ὡς σκιά, ἀφῆκε νὰ διαρρεύσωσιν αἱ ἡμέραι μετὰ παραδόξου ἠρεμίας.

Δὲν ὡμίλει πλέον, οὐδέποτε πλέον ἀνεγίνωσκεν, οὐδ' ἐκάθητο· ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον ἐτύλισσεν ἓν σιγάρον διά τινα τῶν μελετώντων, ὃν ἐβίαζεν ὁ χρόνος, καὶ τῷ τὸ προσέφερε μετ' ἀπαισίου μειδιάματος. Μετ' ὀλίγον ἀνεφάνη ἡ φθίσις τὸ δεινὸν προσεπάθουν νὰ καταβάλωσι μετὰ δυνάμεως, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ τοῦτο ἄνευ χρήματος. Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς κόρη δὲν ἠπατᾶτο. Ἐγνώριζε τὴν κατάστασίν της καὶ ἀνέμενεν· καὶ διατί νὰ ἔζῃ;

Τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Καππαδοκίας διελύετο· οἱ ἐγκαταλείποντες αὐτὸ φοιτηταὶ δὲν ἀντικαθίσταντο πλέον, μετ' ὀλίγον ἀπέμειναν τέσσαρες καὶ ὕστερον τρεῖς. Ἡ κατεδάφισις τῆς οἰκίας εἶχεν ἀναγγελθῆ διὰ τὸν Ἰούλιον· ὁ Γκαριέλ, ματαίως ἀγωνιζόμενος, ἐπώλησε τὸ ὡρολόγιόν του, τὰ κοσμήματα καὶ τὰ ἐνδύματά του. Ἡ Ἐλοΐζη ἠννόει ἤδη ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι φίλοι της θὰ τὴν ἐγκατέλειπον νεκράν, καὶ ηὔχετο ν' ἀποθάνῃ ταχέως, ἵνα μὴ τοὺς στενοχωρῇ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη, καὶ ἡ εὐχή της εἰσηκούσθη. Τὰς τελευταίας ἡμέρας εἶχε καταστῇ ὠχρά, ὡς λευκὸς χάρτης, τὰ δύο ἐρυθρὰ σημεῖα, ἅτινα ἐδείκνυον ἀκόμη τὰς παρειάς της, ἐσβέσθησαν, τὰ χείλη ἐμαράνθησαν, καὶ εἰς ἀγγελικὸν ὕστατον μειδίαμα οἱ ὀφθαλμοί της ἐκλείσθησαν· ἐξέπνευσεν ὡς πτηνὸν ἀποκοιμώμενον.

Οἱ τρεῖς τελευταῖοι φοιτηταὶ τοῦ ξενοδοχείου τῆς Καππαδοκίας δὲν ἠθέλησαν νὰ γράψωσιν οὔτε εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φίλους των, οὔτε εἰς τὸν Περρέβ. Ἐπώλησαν πᾶν ὅ,τι εἶχον, ὁ Γκαριὲλ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς πενιχρᾶς του οὐσίας, καὶ οὕτως ὑπῆρχον ἄνθη ἐπὶ τοῦ λευκοῦ φερέτρου τῆς Ὠχρᾶς Ἐλοΐζης.

ΕΥΣΤΡ. ΙΩ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια προηγ. φύλλου.)

Ὁ χρόνος δὲν ἦτο ἱκανὸς ὅπως ἐπὶ μακρότερον κατασυντριβῇ τις ἐν παρομοίοις ἀνιαροῖς λογισμοῖς διακυλινδούμενος μεταξὺ πενθίμων ἰδεῶν, ἃς ἡ ἀπαισία τῶν πραγμάτων μεταλλαγὴ προκαλεῖ ἐν τῷ νῷ τοῦ παρατηρητοῦ, καλῶς μάλιστα γινώσκοντος ὅτι ὁ πλοῦτος ἐκεῖ πρότερον διήγειρε τὴν ζηλοτυπίαν, νῦν δὲ ἡ πτωχία ἐπιβάλλει τὸν οἶκτον. Ὁ συνήθης συριγμὸς ἤγειλε τὸν ἀπόπλουν, καὶ ἡ ἕλιξ ἤρχισεν αὖθις τὸ γιγάντειον ἔργον της. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὁ ἀὴρ ἠγέρθη ὀλίγον σφοδρότερος, ἀλλὰ λίαν εὐάρεστος πραΰνων τὴν ἐπιτεινομένην θέρμην τῆς ὡσεὶ θερινῆς ταύτης ἡμέρας. Νέφη τινὰ ὑψοῦντο ἀνὰ τὸν ὁρίζοντα μακρὰν πρὸς τὸ βάθος τοῦ πόντου, πυκνὴ ὁμίχλη ὡσεὶ παραπέτασμα ἀνηγείρετο κρύπτουσα τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν περιπτυσσόμενον τὴν κυανῆν θάλασσαν, ἀλλ' ὑπεράνω ὁ αἰθὴρ ἦτο αἰθριώτατος, τὸ δὲ ἄπειρον θεῖως κατέθελγε τὸ ἀποπλανώμενον βλέμμα ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ στερεώματος.

Ὁ πλοῦς ἦτο μαγευτικὸς καὶ ἐν ταῖς ὄψεσιν ἁπάντων τῶν ἐπιβατῶν λαμπρῶς ἀπεικονίζετο ἡ εὐχαρίστησις προάγγελος τῆς ἐπερχομένης εὐθυμίας. Αἱ διηγήσεις ἤρξαντο, πολλὰς δ' ἤκουέ τις ἰδιωτικὰς ἱστορίας, περιπετείας, συμφορὰς ἢ εὐτυχήματα, ἀνέκδοτα κατορθώματα μὴ τῶν μύθων διαφέροντα ἢ κατὰ τὸ γνωστὸν τῶν ἀναφερομένων ἡρώων. Οἱ γέλωτες πολ-

λάκις διερρηγνύοντο ζωηρότατοι μεταξὺ στρατιωτικοῦ τινος ἀποσπάσματος ἐγκαυχωμένου ἐπὶ ταῖς καταστροφαῖς ἃς ἐπήνεγκεν ἔν τινι ἀθλίῳ χωρίῳ, ὅπως ἐγκαταστήσῃ τὴν τάξιν, πολλὰ σοφὰ τεχνάσματα μεταχειρισθέντος καὶ μὴ φεισθέντος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς νομιμότητος μηδὲ τὴν θυσίαν ὅσων ἠδυνήθη ὀρνίθων· ἀγρόται δέ τινες, οὗτοι ὑπερήφανοι λίαν πρὸς πᾶσαν ὁμιλίαν, μὴ ἀξιοῦντες νὰ ἀναπτύξωσι δημοσίως ἀσφαλεῖς ἰδέας ἀλανθάστου μαθήσεως, νωχελῶς ἐρειδόμενοι ἐπὶ τοῦ περιτειχίσματος τοῦ πλοίου ἐρρίνους διατεταμένας ἐξέπεμπον φωνὰς πιστεύοντες ὅτι μέλπουσιν ᾆσμα καταθέλγον πάντα παρευρισκόμενον κατ' ἀνάγκην ἀκροατήν.

Τὸ πλοῖον παρακάμψαν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἱέρακος καθόλου ἐγκατέλιπε τὰς ξηρὰς γαίας τῆς Μονεμβασίας, ἥτις ὡσεὶ αἰδουμένη δὲν ἐβράδυνε νὰ κρυβῇ ὑπὸ τοὺς προβάλλοντας βουνούς, μὴ θέλουσα νὰ λυπῇ ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἠδύνατο νὰ καταφρονῇ ἐν τῷ τύφῳ τῆς δόξης της. Ἐντεῦθεν ἡ ἄποψις τῆς ἀκτῆς εἶνε λίαν ποικίλη τὴν θέαν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸ πλοῖον διήρχετο πρὸ τοῦ Λεωνιδίου, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου μόνη ἡ κολποειδὴς ἀμμώδης παραλία ἐφαίνετο διατεμνομένη ὑπὸ τοῦ καταρρέοντος χειμάρρου καὶ ἐνδότερον οἱ εὐθαλέστατοι λειμῶνες καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ πολιχνίου. Ἡ γενικὴ ἄποψις τῆς κωμοπόλεως αὐτῆς προσφέρει χαριεστάτην εἰκόνα πιθανῶς τὸ πρῶτον ἐκεῖ διαβλεπομένην ὡς ἐκ τῶν πολυσχήμων ἀντεικειμένων ἑκατέρωθεν βουνῶν, οἱ ὁποῖοι σχηματίζοντες ὡσεὶ μεγάλην πύλην ἀφίνουσι νὰ καταφαίνηται ἔνδοθεν ἐπεκτεινόμενον τὸ χωρίον. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν προσορμῆσαν πρὸ τοῦ Ἄστρους, ἑτέρου πολιχνίου, διέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ μικρόν, ἀλλ' ἱκανὸν χρόνον ὅπως περιεργασθῇ τις τὴν πέριξ θάλλουσαν ἀλλὰ σκυθρωποτάτην φύσιν, πεδιάδες καὶ ὀροπέδια, φάραγγες καὶ χαράδραι, κοιλάδες μικραὶ καὶ βαθεῖς αὐλῶνες, περικοσμοῦσι τὴν ἀκτὴν ταύτην καὶ τὸ ἔνδον τῆς ξηρᾶς καὶ θέλγουσι τὸ ἐκεῖ περιπλανώμενον βλέμμα.

Τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐκτισμένον ἐπί τινος βραχώδους ἀκρωτηρίου προεκτεινομένου ἐπὶ τῆς θαλάσσης κατέχει μίαν τῶν καλλιτέρων θέσεων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον πλευρᾶς ἐπισκοποῦν τὸ Ἄργος, πόλιν κειμένην ἄνω καὶ ἔνδον τῆς ξηρᾶς, ὡς τὰς τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Κρανιδίου ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς καὶ τὴν νῆσον Σπέτσας. Οὐδεὶς λιμὴν προφυλάσσει τὰ ἐκεῖσε καταπλέοντα πλοῖα προασπίζων ἐναντίον τῆς θαλασσίας δίνης, ἡ ὁποία ὅτε ἐξεγήρεται ἀκατασχετος ἐπέρχηται κατὰ τῶν προστυγχανόντων σκαφῶν αὐτὰ κατασυντρίβουσα ἐπὶ τῆς κατακυμαινομένης ἀπροσπελάστου ἀκτῆς. Δυστυχῶς ἐκτεταμένα ἕλη γίνονται αἰτία χρονίων ἀσθενειῶν, καὶ εἶνε ὁ ἀδυσώπητος λυμεὼν τῶν κατοίκων τῶν τόπων αὐτῶν. Ἀπὸ Λεωνιδίου ἕως Ἄστρους ἴδιός τις διακρίνεται λαὸς καθόλου διάφορον φέρων χαρακτῆρα μεταξὺ τῶν ἄλλων τῆς Πελοποννήσου κατοίκων. Φιλοχρήματος λίαν εἶνε ἐμπορικώτατος διατηρεῖ ἤθη ἀναλλοίωτα καὶ παρεφθαρμένην τὴν δωρικὴν διάλεκτον· ἐφ' ὅσον δήποτε δὲ μακρυνθῇ τις τῆς πατρῴας ἑστίας, τοῦθ' ὅπερ καὶ συνηθέστατον εἶναι, διατελῇ πάντοτε μνήμων αὐτῆς ὧν ἀείποτε ὁ αὐτὸς ὡς ἀπῆλθε, καὶ δὲν νυμφεύεται ἢ συμπολίτιδα.

Τὸ πλοῖον καταλιπὸν καὶ τὸν ὅρμον τοῦ μικροῦ τούτου πολιχνίου ταχὺ κατηυθύνετο πρὸς τὸ ἐνδότερον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἂν καὶ ὁ ἥλιος κατερχόμενος πρὸς τὴν δύσιν ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀποκρύψῃ τὸ φῶς του, ὡσεὶ μὴ ἤρκει ἡ μοιραία αὕτη ἀπώλεια, τὰ ἀπὸ μεσημβρίας νέφη ταχέως ἀνυψούμενα κατεκάλυψαν σχεδὸν πάντα τὸν οὐρανόν, οὕτω δὲ ἐπετάχυναν τὴν τοῦ σκότους διάχυσιν. Ἡ ἑσπέρα ἦτο λίαν δροσερά, ἐνίοτε μάλιστα σταγόνες ὕδατος ἐνεποίουν φόβον ἐπικειμένης βροχῆς, ἡ ὁποία θα κατέστρεφε τὸ θέαμα τῆς εἰσόδου εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου· εὐτυχῶς ὅμως ὁ ἐπιπνέων λεπτὸς ἀὴρ διεσκέδασε πάντα ἐνδοιασμόν, τοὐναντίον δ' ἐπιστρώσας τὸν οὐρανὸν διὰ λεπτοτάτων νεφῶν συνέτεινεν εἰς τὴν ποιητικότητα τοῦ βάθους τοῦ κόλπου τούτου, ποιητικότητα χαρακτηρίζουσαν ὅλην ἐκείνην τὴν παραλίαν, χωρὶς νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ θεάματος.

Καὶ ἀριστερόθεν μὲν τῷ εἰσπλέοντι ὑψοῦνται τὰ γυμνὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας, τὸ Παρθένιον καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἀπὸ τῶν προπόδων τῶν ὁποίων ἄρχεται τὸ Ἀργολικὸν πεδίον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἡ πόλις Ἄργος παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Λαρίσσης, ἐφ' οὗ κάλιστα διακρίνεται τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔρημον ἐνετικὸν φρούριον· δεξιόθεν δὲ τὸ ὄρος Παλαμήδιον καὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἰτσκαλὲς ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἐκτυλισσομένη ἡ παλαιὰ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρωτεύουσα πόλις Ναύπλιον. Ἡ ἐντεῦθεν ἄποψις δὲν εἶνε κοινή, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μάλιστα ἀρίστη ἐν ὅλῃ τῇ Πελοποννήσῳ. Τὸ χωρίον Κυβέριον, ἡ λίμνη Λέρνη καὶ το πλησίον ἕτερον χωρίον Μύλοι ἡ πόλις Ἄργος, ἡ κατάφυτος πεδιὰς ἀρδευομένη ὑπὸ δύο ποταμῶν, τοῦ Ἐρασίνου καὶ τοῦ Ἰνάχου, καὶ διαποικιλλουμένη ὑπὸ πλείστων μικρῶν καὶ μεγάλων βουνῶν, τὸ Ἀραχναῖον ὄρος, τὸ προάστειον Πρόνοια, ἡ πόλις Ναύπλιον, τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον, τὸ τοῦ Παλαμηδίου καὶ τὸ τοῦ Ἰτσκαλὲ παρέχουσιν ἐξαίρετον σύμπλεγμα ποικίλων θεαμάτων, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον ἀποτελεῖ πράγματι λαμπροτάτην εἰκόνα. Ὀχύρωμά τι Πενταδέλφια καλούμενον ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ διατεθειμένων πέντε πυροβόλων κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος, καὶ τὸ ὁπλοστάσιον πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ συμπληροῦσι τὴν πολεμικὴν θέαν τῆς ἡρωικῆς ἐπονομασθείσης ταύτης πόλεως, καθόλου ἰδιαζούσης φήμης χαιρούσης μεταξὺ τῶν ἄλλων τῆς Πελοποννήσου ὡς πρὸς τὸ ἐπιμεμελημένον τῶν ἠθῶν. (Ἀκολουθεῖ).

ΑΙΝΙΓΜΑ

Μὰ 'μέρα μέσα 'ς ἕνα λειβάδι
ἐμπῆκα νάβρω λίγη δροσιά
ἐμπῆκα κι' ηὗρα φλόγα τοῦ ἅδη
πίκραις καὶ πόνους κι' ἀπελπισιά.

Τῷ λύτῃ δοθήσεται ὁ Δ'. τόμος τοῦ «Ἀπόλλωνος»